

SPRAWOZDANIE

I. KOŁA TOWARZYSTWA

SZKOŁY LUDOWEJ

W KRAKOWIE

ZA ROK 1910



NAKŁADEM I. KOŁA TOW. SZKOŁY LUDOWEJ

ODBITO W Drukarni Aleksandra Rippera

1911.



Wyciąg ze statutu Tow. »Szkoly Ludowej« uchwalonego na nadzwyczajnem Walnem Zgromadzeniu we Lwowie dnia 2 lutego 1908 r.

§ 2. Celem Towarzystwa jest szerzenie oświaty wśród ludu polskiego. Cel ten urzeczywistnia Tow. przedewszystkiem przez :

a) zakładanie i utrzymywanie polskich szkół ludowych, budowanie domów szkolnych lub pomaganie gminom w zakładaniu szkół ludowych udzielanie na to jednorazowych bezzwrotnych datków lub bezprocentowych pożyczek;

b) zakładanie i prowadzenie kursów uzupełniających i przemysłowych;

c) zaopatrywanie szkół ludowych w biblioteki i środki naukowe, zakładanie i prowadzenie uczelni dla uczącej się młodzieży; obdarzanie jej książkami i przyborami szkolnymi oraz odzieżą;

d) zakładanie i utrzymywanie kursów nauki początkowej dla dorosłych analfabetów i młodzieży pozbawionej nauki szkolnej;

e) zakładanie i utrzymywanie szkół średnich i seminariów nauczycielskich z językiem wykładowym polskim;

f) popieranie dalszego kształcenia się nauczycieli szkół ludowych, zapomocą urządzania dla nich kursów i odczytów naukowych oraz dostarczania im książek, czasopism i innych środków naukowych;

g) udzielanie nagród nauczycielom szkół ludowych, odznaczającym się gorliwą pracą zawodową oraz działalnością oświatową pozaszkolną;

h) zakładanie i utrzymywanie burs, ochronek i ogródków freblowskich;

i) szerzenie wiedzy wśród ludu miejskiego i wiejskiego i pouczanie go w rzeczach i sprawach, bliżej go obchodzących, bądź zapomocą uniwersytetów ludowych, bądź też za pośrednictwem nauczycieli wędrownych oraz drogą odczytów i pogadanek popularnych;

j) zakładanie i popieranie czytelni ludowych i wypożyczalni książek oraz organizowanie bibliotek publicznych i zbiorów naukowych po miastach;

k) zakładanie domów ludowych;

l) urządzenie uroczystych obchodów narodowych oraz ludowych koncertów i przedstawień teatralnych;

m) urządzenie kształcących wycieczek ludowych do godnych zwiedzenia miejsc w ziemiach polskich;

68/4c.

SPRAWOZDANIE

I. KOŁA TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ W KRAKOWIE ZA ROK 1910



KRAKÓW

ONAKŁADEM I. KOŁA TOW. SZKOŁY LUDOWEJ

ODBITO W DRUKARNI ALEKSANDRA RIPPERA

1911.

SKŁAD ZARZĄDU KOŁA W ROKU 1910.
wybranego na Walnem Zgromadzeniu dnia 16 kwietnia 1910 r

Przewodniczący:
Ostrowski Witold.

Zastępca przewodniczącego:
Piechnik Edmund.

Sekretarz: Wielgus Piotr. *Skarbnik:* ś. p. Rozwadowski Apolinary.

Zastępca sekretarza: Dr. Ostrowski Kazimierz. *Zastępca skarbnika:* Siedlecki Tadeusz.

Wydział:

Bielak Antoni	Ks. Piechnik Józef
Dr. Bielecki Adam	Piotrowski Tadeusz
Bilikiewicz Bolesław	Pogorzelski Wiktor
Głowacki Józef	Rykała Karol
Haraschin Karol	Rzewuski Lesław
Dr. Iskrzycki Tadeusz	Sawiński Wincenty
Kopytkiewicz Henryk	Skrochowski Kazimierz
Kotowicz Teodor	Dr. Spitzer Stanisław
Krzyżanowski Jan	Szkocki Leon
Łopuszański Tadeusz	Truszkowski Witold
Offmański Mieczysław	Uderski Edward
Parczyński Józef	Dr. Wasung Władysław

Zaleski August.

KOMISYA REWIZYJNA:

Bauman Bolesław	Dębicki Klaudyusz
Bodyński Stanisław	Konopiński Michał

Rolle Karol.

Zmiany w składzie Zarządu:

Wskutek śmierci ś. p. Apolinarego Rozwadowskiego dobrano
p. Jana Krzyżanowskiego.



SPRAWOZDANIE ZARZĄDU I. KRAKOWSKIEGO KOŁA TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ ZA ROK 1910.

Pierwsze dziesiątki lat ubiegłego stulecia zapęłniły obficie kartę naszej historii szeregiem bohaterskich wysiłków narodu w imię górnych hasel miłości ojczyzny, nadziei odzyskania utraconej niepodległości, wiary w słuszność swej sprawy.

I chociaż trud był daremny, geniusz narodu czuwał nad nami; ten nie dał nam zwątpić i rzucił nowe hasło do nowej, nieoreężnej walki o lepsze, jaśniejsze jutro. Hasło to może nie tak górne, ale niezawodne i pewne: praca nad odrodzeniem narodu przez oświatę i rozwój ekonomiczny.

Tym szlakiem dążąc, naród jał się pracy organizacyjnej, tworząc szereg instytucji, będących dziś fundamentem naszej siły i naszej przyszłości. Są to kółka rolnicze, kasy Reifeisenowskie itp., a wreszcie T. S. L.

Zamiast ruszyć w pole i z bronią w rękę stanąć z wrogiem do stanowczej rozprawy, idą bojownicy nasi z czytanką w lud, ażeby zdobywać to, czego krwią wywalczyć nie zdołaliśmy. Po-czyzna się praca gorączkowa jednostek i dziesiątek ofiarnych synów Ojczyzny, aż wreszcie zapomnianej pamięci Asnyk rzucił myśl za-łożenia T. S. L. Za jego to sprawą w r. 1891 w rocznicę konsty-

tucyi 3 Maja powstało Koło I. T. S. L., macierz potężnej dziś instytucyi.

Z drobnych zaczątków rozrosło się T. S. L. w potężną organizację, i dziś śmiało powiedzieć można, że idea Asnyka stała się nieśmiertelną, bo T. S. L. jest już tak niezbędnem dla społeczeństwa, że wprost wyobrazić sobie trudno, czybyśmy obyc się mogli bez niego.

W pracy tej Koło I. T. S. L., które rzuciło pierwsze hasła, postępuje dalej szlakami wytkniętymi przez swych twórców; buduje i umacnia oświatowe warownie i placówki kresowe, aby skutecznie stawili czoło tej wrogiej nam fali, która piętrzy się na Zachodzie.

Z tej żmudnej pracy ostatniego roku składamy dziś na tych kilku kartach publiczny obrachunek wobec społeczeństwa kraju i miasta, które wspierają nasze usiłowania: T. S. L. na chwałę — Braciom na otuchę.

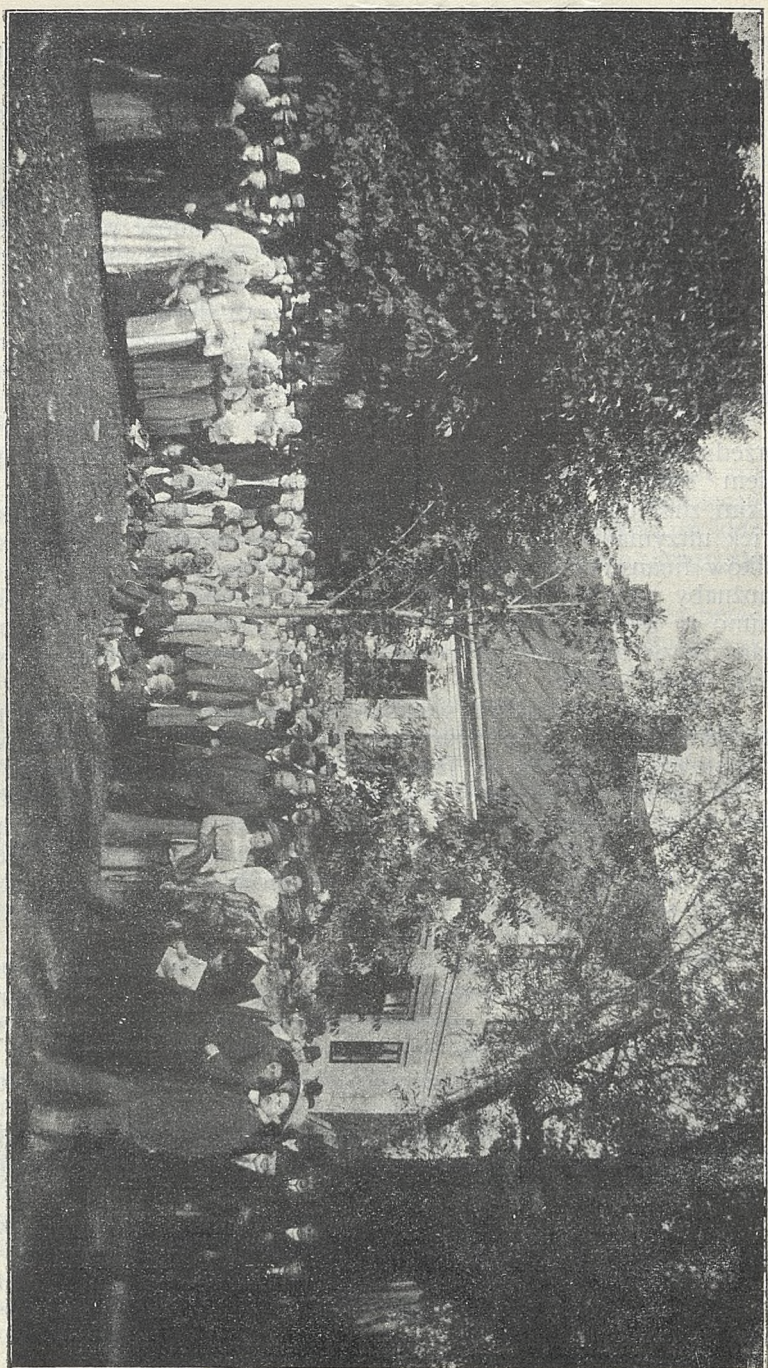
Działalność tegoroczną Koła I. T. S. L. otwiera Walne zgromadzenie odbyte w dniu 16 kwietnia 1910 przy udziale prezesa T. S. L. Dra Ernesta Bandrowskiego, prezesa Rady nadzorczej Dra Juliana Gertlera i delegatów Zarządu głównego.

Zgromadzenie to, na którym po sprawozdaniu Zarządu Koła, przedstawionem przez przewodniczącego i sekretarza, poruszono cały szereg spraw dla Towarzystwa i jego działalności doniosłych, zakończyło się wyborem Wydziału, na którego czele stanął ponownie p. Witold Ostrowski.

Wybrany w ten sposób Zarząd Koła przystąpił przedewszystkiem do rozważenia i nakreślenia programu oświatowej pracy przy uwzględnieniu wszelkich możliwych sposobów zapewnienia sobie realnych i możliwie obfitych źródeł dochodu. Nie należy bowiem zapominać, że Koło nasze poza wkładkami członków nie rozporządza właściwie stałymi funduszami, a rok ubiegły zamknęło poważnym deficytem w kwocie 1775 K 50 hal. Jeżeli się nadto zważy, że projekt budżetu uchwalony przez poprzedni Zarząd wykazywał poważną cyfrę wydatków w kwocie 27.000 Kor. łatwo zrozumieć można, że nowy Zarząd czekały obowiązki ciężkie i odpowiedzialne.

Ze świadomością i żywym przekonaniem, że obowiązki te w imię postępu i rozwoju T. S. L. muszą być dopełnione, rozpoczęto nowy okres działalności Koła.

Idąc śladami pracy ostatniego Zarządu, nowy Zarząd Koła dokonał wyboru członków komisji: szkolnej, przedsiębiorstw, prasowej oraz czytelniano-odczytowej, utworzonej przez połączenie odrębnie przedtem działających komisji: czytelnianej i odczytowej. Fuzya ta wskazana była ze względu na doświadczenia poczynione przez Wydział poprzedni, których wyrazem było sprawozdanie roczne działalności tej komisji. Prezydium zastrzegło sobie udział we wszystkich komisjach, pozostawiając przy tem całą administracyjną agendę w rękach prezesa i tegoż zastępcy tudzież sekretarza.



Uroczyste otwarcie szkoły polskiej T. S. L. w Jaworzni.

Zarząd Koła I. T. S. L. jeszcze w roku ubiegłym z wielkim nakładem pracy, zabiegów i kosztów założył szkoły kresowe:

- a) w Maryańskich Górach i w Witkowicach na Morawach wraz z ochronkami.
- b) w Radwanicach na Śląsku.

Nadzieje przywiązane do znaczenia tych narodowych i oświatowych placówek ziściły się w zupełności. Ludność polska garnie się chętnie do szkół i ochronek naszych, jak to świadczy szczegółowe sprawozdanie komisji szkolnej, a w nauczycielach tamtejszych znajduje przewodników i wytrawnych doradców w pracach miejscowych Kół T. S. L., które rozwijają żywą działalność przez urządzanie odczytów, pogadanek, obchodów i uroczystości narodowych.

Te przeto szkoły i ochronki kresowe były z natury rzeczy przedmiotem szczególniejszej opieki Zarządu Koła, którego dążeniem było postawić je conajmniej na takim poziomie, na jakim znajdują się miejscowe szkoły czeskie i niemieckie. Jakkolwiek utrzymanie tych szkół i ochronek wymagało nie małych wysiłków finansowych i spełnienie tej części zadań przez Koło już możnaby nazwać dziełem przerastającym nieraz siły jednego Koła, mimo to jednak Zarząd nie tylko zdołał utrzymać dotychczasowy stan rzeczy, ale nadto przyczynił się do otwarcia dalszych klas przy każdej szkole.

Pragnąc upamiętnić wiekopomną rocznicę grunwaldzką postanowił Zarząd Koła przystąpić do założenia nowej placówki oświatowej na Śląsku w Jaworzu średnim, gdzie tysiączna ludność polska przeważnie wyznania ewangelickiego pozbawiona była dotąd własnej szkoły. W tym celu za inicjatywą Zarządu Koła I. T. S. L. Koła: w Tarnowie, Rzeszowie, Bochni i Wadowicach, oraz Koło Pań w Krakowie postanowiły wspólnym kosztem założyć szkołę związkową w Jaworzu, pozostawiając Zarządowi Koła I. T. S. L. samo wykonanie.

Koło nasze wywiązało się w miarę sił i możliwości z poruczonego mu zadania i z dniem 1 września 1910 otworzyło pierwszą klasę 5-cio klasowej szkoły w Jaworzu w budynku zakupionym przez połączone Koła przy pomocy Zarządu Głównego T. S. L., który udzielił na ten cel pożyczki w kwocie 20.000 Koron z funduszu „Daru Grunwaldzkiego”.

Mówiąc o szkołach kresowych i działalności kresowej Koła wogóle, nie można pominąć akcji podjętej na Spiżu i w Bośni. (patrz szczegółowe sprawozdanie).

Podobnie jak w latach ubiegłych utrzymuje Koło w Zakładzie Ks. Siemaszki wychowanka ze Spiżu, który uczęszcza do I. klasy gimnazjalnej. Wobec dobrych postępów w nauce mamy nadzieję, że kiedyś wychowanek Koła stanie w rządzie pracowników na polu uświadczenia naszych rodaków na Spiżu.

Oprócz pracy narodowej i oświatowej na kresach, którą Zarząd Koła wierny swej tradycji uważa zawsze za najbardziej doniosłą i poświęca na ten cel przeważną część funduszków, jakimi rozporządza, mimo to jednak świadomy swych obowiązków, nie zapomina o tem, że tu na miejscu istnieje również szerokie pole pracy oświatowej, której zaniedbywać nam nie wolno. W tym kierunku Zarząd Koła z tą samą co w latach ubiegłych starannością zajmował się zakładaniem i uzupełnianiem bibliotek szkolnych w Krakowie. Biblioteki te zostają pod opieką kierowników ludowych szkół miejskich.

Nie poprzestając na zakładaniu bibliotek przy szkołach ludowych w Krakowie, rozwinął Zarząd w dalszym ciągu skuteczną działalność przez otwieranie czytelni ludowych T. S. L. (patrz szczególnie sprawozdanie komisji czytelniarno-odczytowej) i urządzanie popularnych odczytów.

Wobec wzmożonej działalności Koła, Zarząd widział się zmuszonym przyjąć stałą siłę kancelaryjną z płacą 50 K miesięcznie.

Budżet faktyczny Koła, który w roku 1910 wzrósł do kwoty około 70.000 Koron, świadczy najlepiej, jak szerokie kręgi zatoczyła działalność Koła w ciągu ostatniego roku.

Wkładki członków wspierających, do których należą przede wszystkim członkowie Wydziału, oraz członków zwyczajnych wykazują w r. 1910 stosunkowo znaczną kwotę 3.628 Koron, która mimo wszystko wobec rozległej działalności Koła stanowi z natury rzeczy nieznaczną pozycję w budżecie Koła. Społeczeństwo nasze i nasze instytucje publiczne uznają jednak zasługi i działalność Koła, to też ofiarnie spieszą i zasilają nasze fundusze w drodze zasiłków i subwencji. Należą tu przede wszystkim subwencje Wydziału krajowego i Rady miejskiej w Krakowie.

Co do ruchu członków, to w porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosła ilość członków zwyczajnych w roku 1910 o 21, wspierających 126 tak, że obecnie liczy Koło 729 członków zwyczajnych, oraz 283 członków wspierających, razem 1012 członków. W tym roku zatem możemy z dumą poszczycić się po raz pierwszy liczbą członków przekraczającą **tysiąc**.

Zarazem jako objaw dodatni i znamienny zanotować musimy fakt, że znaczna liczba członków zwyczajnych, płacących dotąd wkładkę 2 Kor. rocznie, zgłosiła dobrowolnie przystąpienie w charakterze członków wspierających z wkładką roczną 12 Kor. W rezultacie uzyskało nasze Koło z wkładek swoich członków kwotę 3.628 Kor., która jest najwyższą z osiągniętych w ten sposób przez Koła należące do organizacji T. S. L. Notując ten fakt, poczuwamy się na tem miejscu do obowiązku wyrażenia gorącej podziękii obywatelom naszego miasta, którzy w uznaniu naszej dotychczasowej działalności wspierali pracę oświatową i narodową Koła ofiarną pomocą.



Działwa ze szkoły polskiej w Jaworzu z kierownikiem p. Janem Kotasem.

Nie możemy również pominąć milczeniem gorliwej i pełnej poświęcenia pracy p. Lesława Rzewuskiego, najstarszego członka, Zarządu, będącego zarazem jednym z nielicznych już członków należących do Koła od chwili jego założenia. Dzięki jego niestrudżonym zabiegom skarbonki naszego Koła, rozdzielone przez niego po miejscowych handlach, szkołach i instytucjach, przyniosły w roku bieżącym z groszowych ofiar poważny dochód w kwocie około 1.000 Koron.

Stan kasowy przedstawia się ogółem nadspodziewanie korzystnie, bo jakkolwiek wydatki wynoszą 31.517 K 88 h., to jednak mimo to, budżet nasz z roku bieglego wykazuje jeszcze nadwyżkę kasową w kwocie 1.151 Kor. 44 hal., przeniesioną na rok 1911. W sprawozdaniu załączamy preliminarz budżetu na rok 1911 wykazujący pozycję wydatków w łącznej sumie 60.000 Koron.

Na pozór jest to suma przerastająca możność finansową Koła; mamy jednak niepłonną nadzieję, że przy dalszem poparciu ze strony Kraju, Miasta, instytucji finansowych i ofiarnych jednostek, które wspierały dotąd wydatnie nasze usiłowania, przyszyły Zarząd Koła zdobędzie odpowiednie środki na pokrycie kosztów, połączonych z rozwijającą się z każdym rokiem działalnością Koła.

Przedstawiony rys całej działalności Koła I. T. S. L. w roku 1910, to dopiero jeden krok naprzód do ziszczenia celów T. S. L. Dużo jeszcze pozostaje pracy i zabiegów, wysiłków i ofiar, by utrwalić choćby to, co dotychczas zdziałano, nie mówiąc już o konieczności dalszego rozwoju i potrzebie stwarzania nowych placówek narodowych na kresach.

SPRAWOZDANIE KOMISYI SZKOLNEJ.

Komisyja ta wybrana na posiedzeniu Zarządu dnia 23 kwietnia 1910, miała następujący skład:

Przewodniczący: Dr. Władysław Wasung,

Zastępca przewodniczącego: Wiktor Pogorzelski.

Członkowie: Karol Haraschin, Tadeusz Łopuszański, Józef Parczyński, Leon Szkocki.

Jak już w zeszłorocznym sprawozdaniu uwidoczniono, komisyja pracować musiała intensywnie ze względu na to, że I. Koło T. S. L. w roku szkolnym 1908/9 otwarło jednocześnie trzy szkoły tj. w Witkowicach i Maryańskich Górach na Morawach, tudzież w Radwanicach na Śląsku, oraz ochronki przy szkołach w Witkowicach i Maryańskich Górach. Głównem więc staraniem komisyi szkolnej było zabezpieczyć sprawy lokalu, przyborów szkolnych, a przede wszystkim odpowiednich sił nauczycielskich dla tych szkół i ochronek.

Jeszcze w roku szkolnym 1908/9 zarząd hut Witkowskich, przyjmując umowę z dnia 30 czerwca 1909 obowiązek utrzymywania polskiej szkoły w Witkowicach, zastrzegł sobie wyraźnie, że szkoła ta podlegać ma nadzorowi inspektora niemieckiego a nie czeskiego. Rada szkolna okręgowa w Morawskiej Ostrawie, do której szkoły w Witkowicach należą, ma ustrój utrakwistyczny; obejmuje odrębny dział szkół czeskich, a osobny niemieckich, wobec czego szkoły czeskie wizytowane są przez czeskiego, niemieckie przez niemieckiego inspektora okręgowego. Kwestya więc któremu inspektorowi polska szkoła ma podlegać, czeskiemu czy niemieckiemu, była dla nas Polaków ostatecznie obojętna, bo tak



Szkola polska w Radwanicach na Śląsku.

jedna, jak druga narodowość równie wrogo na kresach do nas i do naszych polskich szkół się odnosi. Nie też dziwnego, że powyższe żądanie zarządu hut Witkowskich przyjęliśmy bez zastrzeżeń, nie przypuszczając nawet, że sprawa ta na losy i egzystencję polskiej szkoły w Witkowicach może mieć wpływ decydujący.

Tymczasem Rada szkolna okręgowa, jak i krajowa w Bernie stały na stanowisku, że polska szkoła ta podlegać ma nadzorowi szkolnego inspektora czeskiego. Następstwem tego było stanowcze oświadczenie Zarządu hut Witkowskich, że w tym stanie rzeczy nie poczuwa się do obowiązku utrzymywania dalszego polskiej szkoły i przystąpi do jej zamknięcia.

Szkoła Witkowska, posiadająca już drugą klasę, ma jeszcze inne przed sobą trudności. Szkoła ta, prowadzona jest wedle planów dla szkół pięcioklasowych; tymczasem Zarząd hut przyjął na siebie obowiązek utrzymywania tylko szkoły dwuklasowej; Szkoła tego typu byłaby bez żadnego pożytku dla polskiej ludności i musiałaby pierwiej czy później sama przez się upaść, dlatego, że Polacy nie mieliby wogóle żadnego interesu posyłać dzieci do 1 i 2 klasy szkoły polskiej, a potem do szkół czeskich czy niemieckich. Mamy nadzieję, że przy usilnem staraniu Koła i Zarządu głównego i te trudności zostaną przełamane, co wpłynie korzystnie na dalszy rozwój tego posterunku oświatowego i narodowego.



Dziatek ze szkoły polskiej w Radwanicach z kierownikiem p. Czesławem Pawlikim.

Frekwencja dzieci dotychczasowa dowodzi, że szkoła ta i ochronka mają warunki rozwoju. Gdy w roku ubiegłym uczęszczało do pierwszej klasy zaledwie 28 dzieci, w roku bieżącym zapisało się do I. klasy 40 dzieci, do II. klasy zaś 54, czyli razem uczęszczało 94 dzieci. Jest to cyfra bardzo poważna, jeśli się zważy, że polska szkoła nie doznaje szczególniejszych względów ze strony zarządu hut witkowskich. Także ochronka witkowska cieszy się znaczną frekwencją; w roku bieżącym uczęszcza do niej 50 dzieci.

Dzięki usilnym staraniom Wydziału naszego Koła i interwencji Koła Polskiego, Ministerstwo oświaty rozstrzygnęło kwe-

stye w ten sposób, że szkoła w Witkowicach nie będzie podlegać ani czeskiemu ani niemieckiemu, ale polskiemu inspektorowi szkolnemu. Na tego rodzaju załatwienie sprawy zgodził się Zarząd hut Witkowickich i kwestya decydująca o losach polskich szkół wogóle została nadspodziewanie korzystnie dla nas załatwioną.

Kierownikiem szkoły i nauczycielem II. klasy jest nadal p. Bronisław Głowiński; klasę I. prowadzi nauczyciel, Bronisław Robak tak długo, dopóki nowo zamianowany nauczyciel p. Antoni Pietraszkiewicz ze Zaleszczyk, obowiązków nauczycielskich nie obejmie.

Robót ręcznych udziela dziewczętom nauczycielka z Ostrawy P. Surowiecka, nauki religii katecheta wprawdzie Czech, ale władający językiem polskim, ks. Jan Pawelek.

Ochronkę prowadzi p. Anna Krausówna, dozór zaś ochrony poruczono kierownikowi szkoły.

Szkoła w Maryańskich Górach wykazuje rozwój wprost nadwyzwyczajny. Do I. klasy uczęszcza 70 dzieci, do II. klasy 64 dzieci. Kierownikiem jest p. Hypta, który prowadzi klasę II.; w klasie I. uczy p. Węgrzynek.

Do ochrony uczęszcza 103 dzieci; prowadzi ją p. E. Łukawiecka

Frekwencya szkoły jest dowodem, że szkoła ta była koniecznością dla polskiej ludności miejscowej, wobec czego zasługuje na intensywną opiekę Zarządu naszego Koła, a to tem bardziej, że dotychczasowe jej pomieszczenie nie odpowiada już obecnym potrzebom. Szkoła mieści się dotąd wraz z ochronką w szczupłym budynku parterowym o 4 pokojach tak, że zachodzi nagląca potrzeba budowy własnego lokalu zwłaszcza, że z dotychczasowego budynku opłaca Zarząd Koła czynsz 1600 Koron, a w roku przyszłym zmuszony byłby ze względu na klasę III i na ewentualny II. oddział ochrony wynająć drugi budynek.

Nic dziwnego, że w takich warunkach Zarząd Koła pomyślał o budowie lokalu na polską szkołę i ochronkę w Maryańskich Górach. Zabiegi Koła w tym kierunku uwieńczone zostały pomyślnym rezultatem, bo udało się skłonić tamtejszą gminę do odstąpienia nam za połowę ceny placu o obszarze 600 sążni pod budynek szkolny. Wprawdzie Zarząd naszego Koła funduszami na budowę szkoły jeszcze nie rozporządza, spodziewa się jednak, że przy dalszej pomocy ze strony ogółu, miasta, władz krajowych i instytucyj finansowych zdoła sprostać i temu ciężkiemu zadaniu.

Szkoła w Radwanicach na Ślązku, mieści się w budynku, będącym własnością T. S. L. wynajmowanym tylko przez Zarząd I. Koła T. S. L. na cele szkolne.

Rozwój tej szkoły ze względu na jej niedawną egzystencję nazwać musimy bardzo pomyślnym. Do szkoły tej, obejmującej

już 3 klasy, uczęszczają dzieci polskich robotników pracujących w kopalniach. Do I. klasy uczęszcza 54, do II. klasy 41, do III klasy 32 dzieci.

Kierownikiem szkoły i nauczycielem jest p. Czesław Pawlik, drugą zaś siłą nauczycielską p. Ludwik Buczek.

Ostatnią na razie przez I. Koło utrzymywaną placówką jest szkoła w Jaworzu średnim.

Szkoła ta, to żywy pomnik rocznicy grunwaldzkiej. Z okazji bowiem tej wiekopomnej rocznicy za inicjatywą Zarządu I. Koła T. S. L. postanowili delegaci Koła Pań w Krakowie, oraz Kół w Tarnowie, Rzeszowie, Bochni i Wadowicach założyć spólnym kosztem polską szkołę w Jaworzu średnim.

Myśl tę tak wzniosłą urzeczywistniono wkrótce, bo już we wrześniu 1910 otwarto I. klasę.

Uroczyste otwarcie szkoły było prawdziwym świętem narodowym dla miejscowej ludności. Budynek na cele szkolne wraz z obszernym ogrodem zakupił Zarząd I. Koła T. S. L. z pieniędzy uzyskanych w drodze pożyczki, zaciągniętej za pośrednictwem Zarządu głównego z funduszu grunwaldzkiego tak, że w ten sposób szkoła ta stała już na silnych podstawach, nie potrzebując się z miejsca na miejsce przenosić.

Kierownictwo szkoły objął p. Jan Kotas, znany pracownik Macierzy na kresach. W pierwszym roku do I. klasy zapisało się 40 dzieci, a więc ilość jak na początek bardzo znaczna.

Wszystkie wymienione wyżej szkoły i ochronki, to dorobek ostatnich lat trzech, a zarazem chlubny owoc pracy Zarządu Koła i jego przewodniczącego, Witolda Ostrowskiego. Nie zapomnijmy, że szkoły i ochronki polskie, na kresach, to nie tylko uczelnie, ale i ogniska, w których skupiają się i łączą rodziny robotnicze polskie na kresach w jedną wielką rodzinę, rozpoczynającą w duchu narodowych ideałów nie tylko czuć i myśleć, ale co najważniejsze działać.

Nie małą w tym kierunku rolę odgrywają odczyty, przedstawienia i uroczystości narodowe, urządzone pod kierunkiem naszych nauczycieli.

Mimo wszystko pozostaje jeszcze w tej dziedzinie naszej działalności kresowej wiele do zrobienia, wiele miejscowości na kresach nie ma dotąd szkół polskich i ochronek polskich, ale miejmy nadzieję, że I. Koło T. S. L. i jego nowy Zarząd pracy tej nie zaniedba i poprowadzi ją nadal z całym zapałem i zrozumieniem doniosłości pracy narodowej na zagrożonych kresach.

Koszta utrzymania szkół i ochronek kresowych.

	Lokal, obsługa, opał i adaptacje		Płace nauczycieli		Wydatki szkolne i administrac.		Zakupno inwentarza		RAZEM	
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Szkoly kresowe:										
Wilkowice	—	—	—	—	210	92	—	—	210	92
Maryañskie góry	1.169	—	2.976	63	358	23	478	38	4.982	24
Radwanice	865	—	2.694	99	224	33	583	30	4.367	62
Jaworze	1.357	50	1.522	78	731	81	721	85	4.333	94
Ochronki kresowe:										
Wilkowice	810	—	1.193	32	83	—	—	—	2.086	32
Maryañskie góry	749	40	1.153	32	23	—	—	—	1.925	72
	4.950	90	9.541	04	1.631	29	1.783	53	17.906	76

KURS DLA ANALFABETÓW CYWILNYCH I WOJSKOWYCH I. KOŁA T. S. L. W ROKU 1909-10.

Kursa dla analfabetów, utrzymywane przez I. Koło T. S. L., mają już za sobą dłuższą historię; w rocznicę Konstytucji 3-go Maja 1896. otwarto z inicjatywy naszego Koła pierwszy w kraju kurs dla analfabetów cywilnych w Krakowie.

Kursa te, na których wzorowano wszystkie inne w latach późniejszych po całym kraju rozsiane, od samego założenia cieszyły się nie tylko liczną frekwencją, ale nadto poparciem i opieką społeczeństwa, a szczególnie opieką Rady m. Krakowa i Rady szkolnej krajowej.

Kursa kształciły pierwotnie tylko analfabetów cywilnych; w roku zaś 1901. I. Koło T. S. L. otworzyło kurs analfabetów wojskowych.

W październiku 1901 roku zgłosiło się do kierownika szkoły analfabetów przy Pl. Matejki L. 11. kilkunastu żołnierzy 20 pułku piechoty (nowo-sądeckiego) z prośbą o przyjęcie w poczet uczniów.

Kierownik szkoły przyjął to do wiadomości i zakomunikował I. Kołu T. S. L., które po pertraktacjach z władzami wojskowymi otwarło w listopadzie 1901. przy kursie analfabetów cywilnych osobny kurs analfabetów wojskowych najpierw z 20 pułku piechoty, a następnie za interwencją ówczesnego wiceprezesa T. S. L. i marszałka Rady powiatowej w Krakowie, ś. p. Skirlińskiego a za zgodą komendanta korpusu, generała Alboriego, kursa dla nieumiejących czytać i pisać żołnierzy całej miejscowej załogi.

Dzięki należytemu kierownictwu i wydatnej pomocy ze strony Zarządu I. Koła T. S. L. i komendy korpusu, jakoteż komendy placu i pp. oficerów, wyniki naukowe były nader pomyślne.

W roku szkolnym

1901/2	było	frekwentantów	wojsk.	101	z 20 pułku piechoty
1902/3	"	"	"	108	"
1903/4	"	"	"	259	z całej załogi krak.
1904/5	"	"	"	257	"
1905/6	"	"	"	346	"
1906/7	"	"	"	265	"
1907/8	"	"	"	226	"
1908/9	"	"	"	224	"
1909/10	"	"	"	236	"

ukończyło kursa razem . . 2022 żołnierzy t. j. tylu, co

w szkółce wiejskiej, liczącej w I-szej klasie 40 dzieci, przez 50 lat.

W 9 latach wyuczono w samym Krakowie w szkole analfabetów przeszło dwa tysiące żołnierzy czytania i pisania oraz rachunków elementarnych, a nadto w drugim oddziale udzielano wiadomości z historii ojczyzny, geografii, nauk przyrodniczych, elementarnych zasad higieny, pisania listów i t. p.

Za przykładem kursu w Krakowie powstały kolejno kursa takie same naprzód w obrębie komendy korpusu I.: w Wadowicach, Bochni, Tarnowie, a następnie i w dalszych garnizonach kraju. Zainteresowała się nimi również c. k. Rada szkolna krajowa, która rozp. z dnia 5 stycznia 1910 L. 631630 poleciła c. k. inspektorom zwiedzanie kursów co najmniej dwa razy do roku i składanie szczegółowych sprawozdań.

W dorocznych popisach brał zawsze udział Radca Dworu M. Zaleski, oraz c. k. Inspektorzy okręgowi i Reprezentanci miasta.

Przy zakończeniu roku szkolnego 1908 podał Komendant placu pułkownik Zygmunt Zieliński do wiadomości żołnierzy i nauczycieli, członków T. S. L., zgromadzonych gości i Reprezentantów Władz, że o działalności kursów analfabetów doszła wiadomość także do Najjaśniejszego Pana, który w rozmowie z Komendantem korpusu I. J. E. Generałem Horsetzkiem, gdy ten obejmował komendę po J. E. Generale Alborim, powiedział: „Pan może nawet nie wiesz, że w Krakowie istnieje Towarzystwo o bardzo pięknych i humanitarnych celach, które moich żołnierzy tamtejszego garnizonu uczy czytania i pisania. Polecam je Pańskiej pamięci i opiece.”

Po takim uznaniu zdawało się, że byt tych kursów jest na długie lata zapewniony.

Tymczasem, kiedy w myśl odezwy Komendy korpusu I. 28 lipca 1905 L. 4620 odnieśliśmy się jak corocznie z prośbą o przysłanie analfabetów na rok 1910/11, otrzymaliśmy pismo, które w całej odnowie przytaczamy.

„An den Löblichen Volksschulverein in Krakau.

Krakau, am 24 October 1910.

Mit Bezug auf die geschätzte dortseitige Zuschrift L. 456/10 vom 11 D. M. beehre ich mich mitzuteilen, dass auf die freundliche Einladung zur Teilnahme der Mannschaft der Garnison Krakau an dem Analphabetenunterrichte an der dortigen Anstalt nicht reflektiert werden kann, nachdem laut Reichskriegsministerialsass Abt. 5 Nr. 3948 vom 11/10 I. J. dieser Unterricht von nun an nur unter ausschliesslich militärischer Leitung stattfinden darf und dass die Teilnahme aktiver Mannschaft an privaten Lehrkursen, sowie die Verwendung von Lehrkräften aus dem Zivile unstatthaft ist.“

Po tyluletnim, życzliwym stosunku władz wojskowych do T. S. L. i nauczycielstwa trudno zrozumieć, co skłoniło c. i k. Ministerstwo wojny do wydania tego rodzaju zarządzenia.

Zarząd I. Koła T. S. L. nie dał za wygraną i pismem z dnia 25 10 1910 odniósł się ponownie do Komendy tut. korpusu z oświadczeniem, że tak jak dotychczas gotów przy kursie analfabetów prowadzić osobny kurs analfabetów wojskowych zupełnie bezinteresownie, atoli Komenda tut. korpusu odpowiedziała, że odtąd „im Auftrage des k. u. k. Reichskriegsministeriums bei jedem Truppenkörper selbst Analphabetenkurse errichtet werden.“

Wobec tak stanowczego a opornego stanowiska władz wojskowych, Zarząd I. Koła T. S. L. odniósł się w tej sprawie do Koła Polskiego, do posła Petelenza jako członka delegacji wspólnych, atoli akcyja ta, jak dotychczas żadnych pomyslnych nie odniosła skutków i kurs analfabetów wojskowych zwinęto.

Zarząd I. Koła T. S. L. nie zraził się jednak tem niepowodzeniem i na posiedzeniu w dniu 19. listopada 1910 uchwalił rozpocząć szeroką akcyję celem otwarcia kursów analfabetów we wszystkich dzielnicach nowo do Krakowa przyłączonych. W tym kierunku postanowił odnieść się do Urzędów parafialnych, ażeby z ambon zachęcano ludność podmiejską, nieumiejącą czytać i pisać, by spieszyła na kursa przez I. Koło zakładane.

Spodziewać się należy, że ta akcyja I. Koła znajdzie zrozumienie u ludności podmiejskiej i że w ten sposób szeregi analfabetów coraz bardziej przerzedzać się będą.

W roku 1909/10 szkoła ta po raz ostatni obejmowała kurs frekwentantów wojskowych i cywilnych:

A) Wojskowi frekwentanci należeli do następujących pułków wojskowych:

z 13-go pułku było zapisan.	39	do końca roku pozostało	30
" 20-go " " "	53	" " " "	44
" 56-go " " "	73	" " " "	59
" 100-go " " "	3	" " " "	1
" batalionu pionierów Nr. 9.	16	" " " "	12
" puł. artyler. wałowej Nr. 2.	17	" " " "	15
" " " polnej Nr. 1.	5	" " " "	5
" " obrony krajow. Nr. 16.	43	" " " "	34

razem było zapisanych 249 do końca roku pozostało 200

Stopień bardzo dobry otrzymało	50
" dobry otrzymało	63
" dostateczny otrzymało	70
nie klasyfikowano	17

Razem 200

B) Cywilnych uczniów:

zapisano się do oddziału	I-go 43	pozostało do końca roku	24
" " " "	II-go 43	" " " "	26
razem było zapisanych	86	pozostało do końca roku	50

Ukończyło kursa :

z postępem bardzo dobrym	11
" dobrym	20
" dostatecznym	19
Razem	50

Nauki udzielali:

I. na kursach wojskowych następujący nauczyciele:

P. Stanisław Wajda	w oddziale	II.
" Jan Orczykowski	"	I a)
" Franciszek Matyja	"	I b)
" Mieczysław Müldner	"	I c)
" Józef Fecko	"	I d)
" Czesław Niziński	"	I e)

I. na kursach cywilnych:

P. Ignacy Wróblewski	w oddziale	I.
" Karol Haraschin	"	II.

Nauki religii w obu oddziałach udzielał Ks. Molik ze Zgromadzenia OO. Misyjonarzy.

Nauka rozpoczęła się na kursach cywilnych dnia 26 września 1909, na wojskowych zaś kursach 7 listopada 1909 i odbywała się w każdą niedzielę i święto od godziny 2 — 5 po południu.

Przedmiotami naukowemi były:

- 1) czytanie
- 2) pisanie
- 3) język polski
- 4) rachunki elementarne pamięciowo i pisemnie, miary, wagi, monety a nadto w oddziale II:
- 5) wiadomości z geografii, historii ojczystej, przyrody i higieny.
- 6) stylistyka w życiu praktycznem, jak: pisanie listów, przekazów, telegramów, podań i t. d.

Frekwentanci oddziału II-go tak cywilnego jak wojskowego korzystali z pożyczalni książek, założonej przez I. Koło T. S. L. a liczącej przeszło 140 dzieł najrozmaitszej treści.

Rok szkolny zakończono uroczystym popisem dnia 19-go czerwca 1910 w obecności reprezentantów władz wojskowych, szkolnych, Rady miasta Krakowa, Zarządu głównego i I. Koła T. S. L. i przy tej sposobności rozdano uczniom nagrody, sprawione kosztem I. Koła T. S. L., wraz z gorącą zachętą do dalszego kształcenia się i nauki po za szkołą.

Rezultaty działalności naszego Koła na tem polu można nazwać znakomitymi.

Zasługa to w znacznej mierze Kierownika kursu, p. Józefa Parczyńskiego, dyrektora szkoły wydziałowej im. św. Floryana, który od samego początku swego pobytu w Krakowie był i jest dotychczas jednym z najczynniejszych pracowników T. S. L. w Zarządzie głównym jakoteż i w



Dyr. Józef Parczyński.
Kierownik kursu dla analfabetów
I. Koła T. S. L.

Zarządzie I. Koła T. S. L. a duszą i bezinteresownym kierownikiem kursu analfabetów.

Z rokiem bieżącym rozpoczął on drugie dziesięciolecie swej chlubnej, pełnej zapału a tak w skutkach doniosłej pracy oświatowej jako kierownik kursu analfabetów.

Nic też dziwnego, że praca jego znalazła należne uznanie przełożonych władz szkolnych i wojskowych, oraz całego naszego społeczeństwa, dla którego tak dzielnie i wytrwale pracuje. Niech tych słów kilka będzie wyrazem podzięk i uznania Zarządu Koła dla Jego niestrudzonej pracy.

Oby przykład Czcigodnego pedagoga, i Jego wybitna działalność na polu pracy oświatowej znalazły w gronie jego kolegów licznych, równych Jemu naśladowców!

SPRAWOZDANIE KOMISJI CZYTELNIANO- ODCZYTOWEJ.

W roku sprawozdawczym połączyła się komisja czytelniana z komisją odczytową, uznając połączenie to za niezbędne dla wspólnej akcji i uzyskania wyników, objętych celem tak jednej jak i drugiej komisji.

Odtąd bowiem czytelnie założone przez Koło I. T. S. L., tudzież otrzymane w darze od Związku pracy narodowej (o któ-

rych mowa poniżej) stały się ogniskami, w których skupiały się nie tylko gromadki, żądnych wiedzy książkowej, lecz zbierały w pewnych odstępach czasu rzesze ludu żadnego żywego, ciepłego słowa z ust prelegentów, wydelegowanych przez sekcję do tychże czytelni. Odtąd każdy prelegent mógł równocześnie wglądać w sprawy czytelni, kontrolować jej stosunki, ruch, informować w kwestiach ważnych dla czytelni kierowników tychże, uzupełniać braki i td.

Jak ze szczegółowego zestawienia odczytów w roku sprawozdawczym widać, ruch ten był o wiele żywszym, jak w roku ubiegłym. Mimo iż komisya czyniła starania, by liczbę prelegentów zwiększyć, dobierając ich z liczby członków naszego Koła, usiłowania nie przyniosły skutków i trzeba się było ograniczyć do sił należących do Wydziału, względnie do członków osób Wydziału pracujących w sekcji z poza Wydziału, które z gotowością pospieszyły z współudziałem w pracy naszej komisji. Należą tu pp.: dr. Janiszewski, dr. Poźniak, ks. Jan Rzymelko i prof. Michał Magiera.

Pierwszą pracą w komisji czyteln.-odczytowej w roku sprawozdawczym było przejęcie i uporządkowanie czytelni, ofiarowanych nam przez Związek pracy narodowej. Są to następujące czytelnie: w Grajowie, Kobyłanach, Modlnicy, Mogilanach, Bolechowicach, Prądniku czerwonym, Łobzowie, Nowej wsi, Facimiechu, Broszkowicach.

Dwie czytelnie w powiecie wadowickim oddaliśmy w zarząd Kołu T. S. L. wadowickiemu z powodu ich odległości od Krakowa.

Zlustrawawszy czytelnie, rozpoczęliśmy w nich pracę odczytową na wiosnę roku sprawozdawczego.

I tak z okazji rocznicy wiekopomnej konstytucji 3-maja odbył się dnia 16 maja obchód tejże rocznicy w Modlnicy, na której z ramienia naszej komisji przemawiał prof. M. Magiera.

Dnia 19. czerwca urządziła w Rzęsce komisya obchód rocznicy grunwaldzkiej, przemawiali p. H. Kopytkiewicz i X. Piechnik.

Dzień 26. czerwca zgromadził całą prawie wieś Grajów na obchód grunwaldzki, gdzie pod gołym niebem wysłuchała zgromadzona rzesza przemówienia X. Piechnika i odczytu Tad. Piotrowskiego, zakończywszy podniosłą uroczystość śpiewem i modlitwą do Boga o lepszy los dla ojczyzny.

Podnieść musimy na tem miejscu szczerą życzliwość, z jaką spotkaliśmy się u właściciela Grajowa, p. Bieleckiego, który z gotowością pozwolił nam używać salę we dworze grajowskim na odczyty nasze.

Dnia 16. czerwca przemawiał na obchodzie grunwaldzkim w czytelni naszej w Bronowicach Wielkich, dr. Kazimierz Ostrowski i prof. Wiktor Ostrowski.

Dnia 6. listopada przemawiał na obchodzie grunwaldzkim w Kobylanach X. Piechnik.

Również i o ludności polskiej, przebywającej w Bośni nie zapomnieliśmy.

Dla czytelni, założonych tamże w miejscowościach Martinac, Rakowac, Devetinie i Dubrawie zaabonowaliśmy w roku sprawozdawczym kilka gazet. Z ramienia I. Koła T. S. L. wyjechał tam w sierpniu ks. prof. Piechnik, który wspólnie z prof. M. Magierą urządził we wszystkich tychże czytelniach obchód grunwaldzki.

(Osobne sprawozdanie o stosunkach ludności polskiej w Bośni umieszczono poniżej).

Ponieważ rozwój czytelni zależy od ustawicznej opieki i łączności teje z głównym ogniskiem t. j. Zarządem Koła, komisya na jednym z posiedzeń swoich ustanowiła patronów dla tychże czytelń, polecając im otaczanie szczególną opieką tej czytelni, która każdemu z nich została przydzieloną. I tak patronaty czytelń objęli:

P. sędzia P. Wielgus czytelnię w Bronowicach i Modlnicy.

P. sędzia Bielecki czytelnię w Toniach.

P. prof. Bielak czytelnię w Łobzowie, Nowej wsi i Prądniku.

X. prof. Piechnik czytelnię w Broszkowicach i Bolechowicach.

P. August Zaleski czytelnię w Kobylanach i Facimiechu.

P. Tadeusz Piotrowski czyt. w Grajowie.

Na posiedzeniach komisji zdawano sprawę z lustracyi czytelń tudzież układano programy uroczystości i odczytów.

Uważając, że praca w czytelniach może wtedy jedynie być intensywniejszą, gdy jest prowadzona w pewnym ściśle oznaczonym planie, postanowiła komisya zapraszać do Krakowa co pewien czas wszystkich kierowników czytelń i wspólnie z nimi porozumiewać się co do sposobu prowadzenia tychże. Prócz tego postanowiła komisya zwołać w najbliższym czasie do Krakowa okoliczne nauczycielstwo ludowe, mające bezpośredni wpływ na ludność, aby je zjednać do wspólnej akcji określonej celami T. S. L.

Kończąc ogólne sprawozdanie naszej komisji, zaznaczyć musimy, że praca jej, choć niedawno, bo drugi dopiero rok w tym kierunku prowadzona, przyniosła już znamienne wyniki. Członkowie bowiem komisji, stykając się z ludem i czyniąc spostrzeżenia bezpośrednio nad jego psychologią, odnieśli niejedną korzyść w kierunku uświadamiania sobie dróg prowadzących do serca ludu i zyskiwania ich dla sprawy narodowej. Z drugiej zaś strony gromadząc liczne rzesze słuchaczy, nie mogących się prawie nigdy pomieścić w szczupłych lokalach czytelniowych, dawali im zdrową karmę dla dusz i rozbudzali w nich zastygłe częstokroć

zarzewie uczucia łączności i synowstwa jednej i tej samej Matki— Ojczyzny.

Lud, garnąc się ze szczerem zaufaniem do prelegentów, niejednokrotnie sam opowiadał im o swych potrzebach na polu oświaty i sam dopominał się i prosił o pewne specjalne odczyty. Daleko nam do spełnienia naszych celów, lecz ta rozdmuchana iskra daje nam rękojmię, że lud nas rozumie, a to już wiele znaczy, choćby jako środek ułatwiający przebywanie żmudnej, lecz pewnej drogi „przez oświatę do wolności“.

Wykaz czytelń i bibliotek.

I. Koła T. S. L. w Krakowie.

A) Kraków.

1. Biblioteka przy szkole dla dorosłych analfabetów w Krakowie, założona w r. 1908 kosztem 153 K 55 hal. Kierownik dyr. J. Parczyński. Korzysta z niej nadto szkoła uzupełniająca wieczorna dla młodzieży rzemieślniczej.

2. Biblioteka przy bursie im. A. Potockiego dla młodzieży rękodziel. i handlowej w Krakowie, założona w r. 1909, kosztem 293 K 85 hal. Kierownik: dyrektor bursy p. Tadeusz Piotrowski.

3. Biblioteka przy zakł. ks. Siemaszki, założona w r. 1909, kosztem 258 K 34 h. Kierownik: dyrektor zakładu ks. Rzymelko.

4. Biblioteka przy szkole miejskiej im. Długosza, założona w r. 1908, kosztem 20 K 83 h. Kierowniczką: p. M. Baudówna.

5. Biblioteka przy szkole im. Tad. Kościuszki, założona w r. 1909, kosztem 61 K 68 h. Kierowniczką: p. J. Grynfeld.

6. Bibl. przy szkole św. Kingi, założona w r. 1909, kosztem 82 K 81 h. Kierowniczką: p. L. Wochowa.

7. Biblioteka przy szkole Jachowicza, założona w r. 1909, kosztem 73 K 62 h. Korzystają z niej nadto uczniowie szkoły zawod. piekarskiej. Kierownik: dyrektor J. Krókowski.

8. Biblioteka przy szkole im. Piramowicza, założona w r. 1910, kosztem 100 K. Kierowniczką: p. Ludwika Horaczkówna.

Ogólny koszt założenia bibliotek w Krakowie 1044 K 68 h.

B) Powiat krakowski.

9. Czytelnia w Bronowicach wielkich, założona w r. 1909, kosztem 94 K 55 h. Kierownik: p. L. Szafrąński, dyr. szkoły.

10. Czytelnia w Toniach, założona w r. 1909, kosztem 99 K 39 h, kierownik włościanin p. Gnutkiewicz.

11. Biblioteka w Prądniku czerwonym (dar Związku Pracy Narodowej) uzupełniona przez I. Koło T. S. L. kosztem 60 K. Kierownik p. dyrektor M. Mięta.

12. Czytelnia w Łobzowie (dar Z. P. N.). Kierownik p. dyr. Szymon Olas.

13. Czytelnia w Nowej Wsi (dar Z. P. N.). Kierownik p. dyr. Szymon Olas.

14. Czytelnia w Modlnicy (dar Z. P. N.), umieszczona w tamtejszym dworze u Wnego P. Konopki.

15. Czytelnia w Bolechowicach (dar Z. P. N.), umieszczona na plebanii.

16. Czytelnia w Kobylanach (dar Z. P. N.), umieszczona u kierownika szkoły p. Jana Czecha.

C) W innych powiatach.

17. Czytelnia w Facimiechu (dar Z. P. N.), p. Podgórze.

18. Czytelnia w Mogilanach (dar Z. P. N.), p. Myślenice.

19. Czytelnia w Grajowie (dar Z. P. N.), p. Wieliczka. kierownik Antoni Michalski.

20. Czytelnia w Łękawicy (dar Z. P. N.), p. Wadowice, oddana w zarząd Kołu T. S. L. w Wadowicach.

21. Czytelnia w Załużu (dar Z. P. N.), p. Wadowice oddano w zarząd Kołu T. S. L. w Wadowicach.

22. Czytelnia w Broszkowicach ad Oświęcim, założona przez I Koło T. S. L. w r. 1910, kosztem 160 K. Kierownik: p. M. Kacicka.

23. Biblioteka przy szkole ślusarskiej w Sułkowicach, założona w r. 1908, kosztem 205 K 39 h. Kierownik: p. inż. Smreczyński.

24. Czytelnia w Rzęsce, założona w r. 1909, kosztem 99 K 39 h. Kierownik: p. Jakób Pułka. naczelnik gminy.

D) Czytelnie na Śląsku:

25. Czytelnia w Ustroniu, założona w r. 1910, kosztem 115 K. Kierownik: naucz. tamt. szkoły.

26. Czytelnia w Jaworzu średnim, założona w r. 1910, kosztem 150 K. Kierownik p. Jan Kotas.

E) Czytelnia w Bośni.

27. Czytelnia w Martinac, założona w r. 1909. Kierownik p. Józef Jamroz.

28. Czytelnia w Rakowac, założona w r. 1909. Kierownik Jan Janeczko.

29. Czytelnia w Devetinie, założona w r. 1909. Kierownik Jan Gąsiecki.

30. Czytelnia w Dubrawie, założona w r. 1909. Kierownik Józef Ryś.

31. Czytelnia w Gumierze, założona w r. 1910, kosztem 100 K. Kierownik p. Wojciech Kuduk.

WYKAZ ODCZYTÓW POPULARNYCH.

A) W czytelniach wiejskich.

Tonie.

1) 24 kwietnia 1910. Dr. St. Poźniak „Czystość ciała a choroby zakaźne“. Ilość słuchaczy 80.

2) 4 grudnia 1910. Tadeusz Piotrowski „Podróż Nansena do bieguna półn.“ (dyapozytywy). Ilość słuchaczy 80.

3) 18 grudnia 1910. X. Piechnik „O zwyczajach i obrzędach narodow. w czasie Boż. Narodz.“ (dyapozyt.). Ilość słuchaczy 80.

Bronowice wielkie.

4) 10 czerwca 1910. Dr. Kaz. Ostrowski „Obchód grunwaldzki“. Ilość słuchaczy 100.

5) 20 listopada 1910. Dr. Janiszewski „O chorobach zakaźnych i środkach zapobiegawczych“. Ilość słuchaczy 60.

6) 11 grudnia 1910. Tad. Piotrowski „Podróż Nansena do bieguna półn.“ (dyapozot.). Ilość słuchaczy 70.

Kobyłany.

7) 6 listopada 1910. X. Piechnik „Obchód grunw.“ (dyapoz.). Ilość słuchaczy 60.

8) 27 listopada 1910. X. Piechnik i Aug. Zaleski „O obrzędach i zwyczajach narod. w czasie świąt Boż. Narodz.“ (dyapoz.). Ilość słuchaczy 60.

Grajów.

9) 26 czerwca 1910. Tad. Piotrowski i ks. Piechnik „Obchód grunwaldzki“. Ilość słuchaczy 150.

10) 2 Października 1910. Prof. Antoni Bielak „Niebo i ziemia“ (dyapozytywy). Ilość słuchaczy 100.

Modlnica.

11) 16 maja 1910. Prof. M. Magiera „Obchód konstyt. 3-go maja“. Ilość słuchaczy 100.

Rząska.

12) 19 czerwca 1910. H. Kopytkiewicz i ks. Piechnik „Obchód grunwaldzki“. Ilość słuchaczy 80.

13) 20 czerwca 1910. Dr. T. Iskrzycki „Pogadanka historyczna“. Ilość słuchaczy 80.

Rakovac (Bośnia).

14) 16 lipca 1910. Ks. Piechnik, prof. Magiera „Obchód grunwaldzki“.

Martinac (Bośnia).

15) 17 lipca 1910. Ks. Piechnik i prof. Magiera „Obchód grunwaldzki“.

Devetina (Bośnia).

16) 18 lipca 1910. Ks. Piechnik i prof. Magiera „Obchody grunwaldzkie“.

Broszkowice.

17) 3 maja 1910. P. Kacicka „Obchód 3-go maja“. Ilość słuchaczy 60.

18) 5 czerwca 1910. P. Rzeszódka „Z dziedziny przyrody“. Ilość słuchaczy 60.

19) 19 czerwca 1910. P. Kacicka i X. K. Łabędź „Obchód grunwaldzki“. Ilość słuchaczy 130.

B) W czytelniach w Krakowie.

20) 10 marca 1910 Bursa Andrzeja hr. Potockiego. X. J. Rzymelka „Najśw. Panna w poezji polskiej“ (dyapozytywy z legend p. Stachiewicza. Ilość słuchaczy 25.

21) 10 lipca 1910. Bursa Andrzeja hr. Potockiego. Sędzia P. Wielgus „O rocznicy grunwaldzkiej“.

22) 30 października. 23) 6 czerwca. 24) 13 listopada. 25) 20 listopada 1910. Bursa Andrzeja hr. Potockiego. Prof. A. Bielik „Wykłady z dziedziny fizyki w gabinecie fiz. gim. w Podgórzu. (Przyrządy fizykał.). Ilość słuchaczy 25.

26) 9 grudnia 1910. Bursa An. hr. Potockiego. Tadeusz Piotrowski „Podróż do bieguna północ.“ (dyapoz.). Ilość słuchaczy 25.

C) Szkoły miejskie.

27) 4 października 1910. Szkoła wydź. św. Floryana. Tad. Piotrowski „Świat gwiazdzisty“ (dyapozytywy). Ilość słuchacz. 280.

28) 29 listopada 1910. Szkoła wydź. św. Floryana. Tad. Piotrowski „O powstaniu listopad.“ (dyapozyt.). Ilość słuchaczy 140.

29) 30 listopada 1910. Szkoła wydź. św. Flor. Tad. Piotrowski „O powst. listop.“ (dyapozytywy). Ilość słuchaczy 140.

D) Szkoły przemysłowe zawodowe.

30) 1 grudnia 1910. Szkoła masarska. Tad. Piotrowski „O powstaniu listopad.“ (dyapozytywy). Ilość słuchaczy 80.

31) 2 grudnia 1910. Szkoła drukarska. Tad. Piotrowski „O powstaniu listopadowem“ (dyapozytywy). Ilość słuchaczy 90.

32) 6 grudnia 1910. Szkoła introligatorska. Stan. Michalski „O powstaniu listopadowem“ (dyapozytywy). Ilość słuchaczy 80.

E) Szkoła analfabetów Koła I. T. S. L. na Kleparzu.

33) 8 maja 1910. Dla cywilnych i wojskowych (2 odczyty) X. Rzymelka „O zgubnych skutkach pijaństwa“ (dyapozytywy). Ilość słuchaczy 250.

PRACA OŚWIATOWA W BOŚNI.

Kongres Berliński, odbyty w roku 1878 przyznał Austrii rząd Bośni i Hercegowiny. — Kraje te wówczas przedstawiały smutny widok pod każdym względem. Wielowiekowa bowiem niewola turecka zabiła w ludzie tym wszelką dążność do postępu i ochotę do pracy tak pod względem kulturalnym jak i materyalnym. — Rząd austriacki zabrał się odrazu do działania — zaprowadza ład i porządek, ustanawiając energiczną administrację, buduje drogi, ważniejsze miasta łączy sieciami kolejowemi, zakłada szkoły. Ostatnim czynnikiem w pracy rządu nad zaprowadzeniem kultury i postępu nowoczesnego była kolonizacya. — Między kolonistami Bośniackimi nie brak też Polaków. Pochodzą oni z różnych stron Polski, najwięcej ich jest z Galicyi wschodniej i tak zwanych „rossyjskich Polaków“ którzy ongi z Galicyi przesiedliliśmy się do krajów, zostających pod rządem rosyjskim, otrzymali tam grunta lecz potem wskutek ukazu carskiego ziemię tę opuścić musieli. — Każdy z kolonistów Bośniackich musiał się wykazać posiadaniem kapitału w kwocie 1200 koron — zawierał odpowiedni kontrakt z rządem, a w zamian zato otrzymywał numer swój, t. j. losem przypadające mu około 20 morgów gruntu, który z czasem dopiero stawał się jego własnością.

Kolonistów naszych nad Sawą czekała ciężka praca. — Już ta okoliczność że nie każdy z przybywających kolonistów miał przepisaną gotówkę na zagospodarowanie się i utrzymanie do czasu, kiedy sama ziemia przy jego pracy będzie zdolna go utrzymać, czyniła mu pobyt na ziemi bośniackiej wprost rozpaczliwy. — O głodzie i chłódzie, mieszkając nieraz w lasach, musieli nasi biedni chłopcy polscy pracować ciężko, karczując lasy, a zręby i nieużytki przemieniając w urodzajne pola. — Na nowych siedzibach czekała kolonistów polskich praca, przechodząca nieraz siły ludzkie, znaleźli się bowiem wśród obcych sobie stosunków i warunków ekonomicznych, nie jeden z nich z głodu i pracy ciężkiej zmarł przedwcześnie i tylko żelazną wytrzymałością wywalczyli okupiony krwawym potem los znośniejszy. Lepiej się powodziło tym, którzy do Bośni przybyli z większym kapitałem i kupili sobie grunta już uprawne od Turków, tłumnie opuszczających Bośnię po okupacyi przez Austryę. Ci też należą do najbogatszych Polaków na ziemi Bośniackiej.

Kolonizacya w Bośni odbywała się głównie w latach od 1895 — 1905. Obecnie rząd daje już bardzo mało gruntu — a wiele rodzin polskich oczekuje na swój „numer“ lecz niestety bezskutecznie. Ci też są najbiedniejsi, żyć muszą z zarobku pomagając innym w pracy rolnej i nazywają ich tutaj chałupnikami lub też komornikami.

Kolonizacja rządowa ujęta była w pewien system, odbywała się według narodowości tak, że każda narodowość otrzymywała większy kompleks gruntów tworząc swoją własną gminę. Czysto polskimi większymi osadami są: Martinac mający 194 rodzin, 1273 osób, Rakovac 176 rodzin, 909 osób, Gumjera 91 rodzin, 303 osób — lecz nie brak kolonii polsko-ruskich dzięki chytrości Rusinów. Rusini pytani przez Rząd, jakiej są narodowości przyznawali się do narodowości polskiej, skutkiem czego otrzymywali grunta razem z Polakami. — Osadami polsko-ruskimi są: Devetina 88 rodzin, 471 osób, Dubrawa 55 rodzin, 283 osób.

Polaków w Bośni jest około 8000 — mieszkają w całej Bośni, jest wielu należących do inteligencji i tacy piastują wyższe stanowiska przy urządach państwowych, lecz koloniści polscy w ścisłym znaczeniu tego słowa znajdują się przeważnie w powiecie Prnjavorskim.

Po latach trudu i mokołu zdobyli koloniści polscy uznanie władz i poszanowanie u rodzimej ludności, dla której w myśl intencji rządu stali się rozsądnikiem wyższej kultury i wzorem nowożytnej uprawy roli. Spelnili zatem w całej pełni postawione im zadanie, dla którego do Bośni zostali sprowadzeni.

Wobec tego zdawałoby się rzeczą sprawiedliwą, wprost obowiązkiem rządu dbać ze swej strony o potrzeby intelektualne polskich kolonistów. Niestety dzieje się inaczej i cały ten zastęp dzielnych pracowników Polaków skazany jest na zupełne wynarodowienie z powodu braku szkół polskich i polskich nauczycieli. — W niektórych miejscowościach n. p. w Martinac jest wprawdzie szkoła, lecz nauczyciel Chorwat ma uczyć dzieci, które wcale po chorwacku nie umieją, nic też dziwnego, że nauka taka żadnych dodatnich owoców wydać nie może. W innej miejscowości, Rakovac, od kilku lat jest budynek szkolny, tylko nauczyciela niema, bo ludność polska nauczyciela chorwackiego przyjąć nie chce, a rząd nie chce im dać nauczyciela Polaka. — Wskutek tego, dzieci kolonistów polskich bez szkoły i nauczyciela są wydane na pastwę wynarodowienia, na karm dla innych narodowości.

W swem rozpaczliwym położeniu koloniści polscy w Bośni za sprawą inteligencji tamtejszej udali się z prośbą do I Koła T. S. L. w Krakowie, aby ono pomogło im w dochowaniu wiary swych przodków i mowy polskiej. — Życzenia kolonistów polskich objawiają się w słowach, które wyrzekł jeden z wieśniaków w Gumierze, Patucha: „dajcie nam księdza polskiego i nauczyciela polskiego, bo jeżeli tak dalej pójdzie, dzieci nasze będą podobne do bydłał nierozumnych“. I Koło T. S. L. założyło natychmiast kilka czytelni, aby lud tamtejszy drogą oświaty poprowadzić do uświadomienia narodowego a tem samem zagrzać do walki, która ich napewno czeka o najświętsze ideały człowieka, o wiarę i język ojczysty, z tamtejszą ludnością. — Czytelnie te założono w Mar-

tinac, Rakovac, Devetina, Dubrava i Gumiera. — Nadto ma się założyć czytelnię w Banjaluce dla kolonistów polskich, mieszkających w tymże okręgu. W roku 1910 w sierpniu członek Koła I. T. S. L. Ks. Piechnik wybrał się do Bośni, celem odwiedzenia kolonistów polskich i lustracyi tamtejszych czytelni. Ludność polska w Bośni kapłana Polaka witała serdecznie, żaliła się na swoje ciężkie położenie między obcymi, a z duszy osamotnionej i zbolelej wydobywała się prośba: „pamiętajcie o nas, bo i my czujemy po polsku i kochamy Polskę“. Czytelnie w Bośni prosperują dobrze, lud nasz czyta tam chętnie zwłaszcza w porze zimowej, smutnem jednak to, że mało czytelników znajduje się między młodzieżą, czytają starsi, młodzież woli jednak bawić się, pić, nie wiele dbając o czytelnię. — Brak wpływu kapłana Polaka daje się tutaj wszędzie odczuwać.

Rok 1910 to rok grunwaldzki. I. Koło T. S. L. rocznicę tę wiekopomną uczciło i między kolonistami polskimi nad Sawą. W kilku miejscowościach podczas lustracyi czytelni zgromadzono Polaków tamtejszych, objaśniono im, czem dla Polaków jest Grunwald, a książd polski odprawił dla kolonistów Mszę świętą. — Lud polski słuchał Mszy św. z nabożeństwem, modlił się gorąco, a nie jeden z kolonistów ocierał łzę z oka swego, tęskniąc za kościółkiem, który dla chleba opuścił i za swoją wioską rodzinną. Uroczystości grunwaldzkie, Msza św. z kazaniem polskiem odbyły się w Rakovac, Martinac i Prnjavorze.

Założenie kilku czytelni, odwiedzenie kolonistów polskich w Bośni, wygłoszenie kilku kazań i przemówień, to dopiero początek pracy nad kolonistami polskimi. — I. Koło T. S. L. po zbadaniu stosunków tamtejszych na miejscu postanowiło wejść na drogę realniejszą i starać się wszelkimi sposobami o szkoły w tamtejszych gminach, zamieszkałych przez Polaków kolonistów. Sprawa ta jest jednak bardzo trudną, gdyż w Bośni i Hercegowinie nie ma ustawy regulującej stosunki szkolne i konfesyjne, pozostające ze sobą w związku. Rząd stawia szkoły i utrzymuje je, ale tylko tak nazwane: „Allgemeine Elementarschulen“ to jest takie, gdzie uczęszczają dzieci wszystkich wyznań i tylko każde wyznanie ma swego katechetę. Szkoły te mają naukę w języku serbsko-kroackim.

Szkoły w innych językach są tak zwane wyznaniowe: „Konfessionelle Schulen“, których utrzymanie należy do parafian względnie mieszkańców gmin tegoż wyznania. Rząd daje tylko subwencye. Na ostatniej Sesyi uchwalił jednak Sejm na wniosek szowinistów serbsko-kroackich, by dawać subwencye tylko tym szkołom, które mają język wykładowy serbsko-kroacki.

Na skutek starań kolonistów miał Rząd zamiar otworzyć, a właściwie zreorganizować szkołę ludową w Kliczkovo-brdo (Martinac), która ma język wykładowy serbsko-kroacki, a gdzie tylko polskie dzieci uczęszczają, w ten sposób, by w I. i II. klasie

był wykładowy język polski, a w III. i IV. klasie język wykładowy serbsko-kroacki, a polski jako język obowiązkowy. Szkoła ta jest utrzymywana kosztem Rządu. Jak teraz będzie wobec uchwały Sejmu — jest rzeczą wątpliwą.

Co do konfesyji to Muzułmanie i Serbowie szyzmatycy mają swoje kościelne statuty i autonomię kościelną. Katolicy statutu nie mają. Księża utrzymują się z danin od parafian i niektórzy dostają jeszcze subwencye rządowe.

Niedawno uregulowane zostały stosunki konfesyjonalne Rusinów w sposób dla nich nader korzystny. Dostali 3-ch proboszczów z Galicyi i Apostolskiego Wikaryusza też Rusina z Galicyi Dra Żuka, gdyż zaczęli przechodzić na prawosławie pod duszpasterstwem księży unickich innych narodowości. Kwestya szkół polskich stoi w związku z kwestyą uregulowania stosunków konfesyjnych, gdyż duchowieństwo serbsko-kroackie utrudnia powstanie polskich szkół parafialnych.

W tym stanie rzeczy sprawę szkół polskich w Bośni postanowiono poruszyć w delegacyach. Sprawę tę na prośbę I. Koła T. S. L. ujął w swe ręce poseł Dr. Petelenz. Ponieważ jednak do komisji bośniackiej nie należał, uprosił posła Dra Germana o interwencję w delegacyach na rzecz kolonistów polskich w Bośni. Dr. German zajął się sprawą tą z całym zapałem, konferował z ministrem Burianem, który bardzo życzliwie wyrażał się o kolonistach polskich i przyrzekł wydać okólnik do starostw Bośniackich, aby żądania Polaków o ile możności jak najzyczliwiej załatwiali; obecnie zaś wniesiono na ręce prezesa Koła Polskiego Dra Łazarskiego i posłów Dra Petelenza, Dra Kozłowskiego i Dra Germana nowy memoriał z prośbą o wyrobienie u Rządu subwencji na rzecz szkół polskich w Bośni. Zarząd I. Koła T. S. L. w Krakowie wystawił równocześnie deklarację, że w razie uzyskania odpowiednich funduszy w drodze subwencji zobowiązuje się zorganizować przez swych delegatów w miejscowościach przez polskich kolonistów zamieszkałych szkoły prywatne, względnie kursa analfabetów. Takby się przedstawiała działalność I. Koła T. S. L. między kolonistami polskimi nad Sawą. Lecz to dopiero początek, społeczeństwo polskie czeka jeszcze długa praca, jeżeli chce uchronić Polaków w Bośni od zupełnego wynarodowienia, a działalność Polonii bośniackiej powinna być przede wszystkim zorganizowana. Niestety nam Polakom brak zmysłu organizacyjnego i chęci do pracy społecznej. 20 lat przeszło już minęło, jak polski chłop osiedlił się w Bośni, z ojczyzny mało kto o nim pamiętał, a on, pozostawiony sobie samemu, radził sobie jak umiał, często ze szkodą swych dóbr moralnych i intelektualnych. Do pracy nad podniesieniem ludu polskiego w Bośni pod względem religijnym, moralnym i narodowym powołana jest w pierwszym rzędzie inteligencja polska w Bośni, nie wszyscy jednak mogą oddać się pracy tej, a to z różnych powodów, nie brak jednak

jednostek, które czynią co mogą, lecz działalność ta jest spordyczna, nie oparta na głębszych podstawach. Praca nad ludem polskim w Bośni powinna być zorganizowaną i prowadzoną planowo i w tym celu należałoby założyć osobne Koło T. S. L. przede wszystkim w Serajewie, któreby się bracią swoją, rozrzuconą prawie po całej Bośni rzetelnie i sumiennie zajęło, a usiłowania te powinno popierać całe społeczeństwo polskie czynem a przede wszystkim pomocą materialną.

Jakże inaczej postępują Rusini! Od chwili przybycia ich na ziemię bośniacką pamiętano o nich — kolonistów ruskich odwieźdzali dość często ludzie na bardzo wysokich stanowiskach, wpajano im zasadę że Rusin i w Bośni ma być Rusinem — przede wszystkim dano im duchowieństwo ruskie, które po rusku mówi i po rusku czuje. U nas niestety tego wszystkiego niema. — Lecz nie wszystko stracone, pracą sumienną możemy naprawić to złe, które zdziałała nasza obojętność pod względem religijnym, narodowym i oświatowym.

Sprawozdanie Komisji prasowej.

Skład komisji: Przewodniczący Dr. Adam Bielecki.
Członkowie: Piotr Wielgus, Karol Haraschin.

Koło, potrzebując z powodu swej szerokiej działalności wydatnego poparcia ze strony społeczeństwa, nie mogło zaniedbywać tak skutecznego oddziaływania na nie, jakim jest wpływ prasy. Przez liczne artykuły dziennikarskie podawała komisja prasowa do wiadomości ogółu cele i poszczególne kierunki działalności Koła, zapoznawała społeczeństwo z tem, co Koło zdziało i co w przyszłości zamierza przedsięwziąć. Na tej drodze pobudzało Koło przez komisję prasową ducha ofiarności obywatelskiej na cele Koła, szukało poparcia moralnego i materialnego. Nie było większego przedsięwzięcia, któreby nie zaznaczyło się mniejszą lub większą, zależnie od potrzeby i stosunków, ilością notatek i artykułów w prasie. Urządzenie wenty spożywczej w dniu 20 marca, koncertu symfonicznego 18 kwietnia, wycieczek statkami na Białany w Zielone Święta, założenie szkoły w Jaworzu średnim, sprawa kursów dla analfabetów wojskowych w Krakowie, akcja w Bośni, to najważniejsze sprawy omawiane przez komisję prasową.

Artykuły i notatki umieszczała komisja prasowa w organach prasy krakowskiej. Ograniczenie do tego odłamu prasy polskiej uzasadnione jest granicami terytoryalnemi pracy naszego Koła. Wszystkie dzienniki i pisma wychodzące w Krakowie umieszczały z gorącą ochotą, rzec można, często ze skwapliwością artykuły pochodzące z naszego Koła, przyczyniając się w ten sposób do popierania tych ideałów, którym służy T. S. L. Za tę pełną obywatelskiego ducha gorliwość składa im Zarząd Koła przy sposobności sprawozdania gorące podzię-

k o w a n i e. Artykuły i komunikaty własne, jako też inne umieszczane w czasopismach, a mające związek z działalnością Koła i ze sprawami blizkimi jego działalności, gromadziła komisya prasowa w księdze w poprzednim roku na ten cel założonej. Nadto spóldziała komisya prasowa przy układaniu odezw, petycyj do władz i instytucyj, memoriałów i t. p.

Sprawozdanie komisji przedsiębiorstw.

W roku ubiegłym spełniała komisya zadanie swoje w sposób przyjęty w r. 1909 ze skutkiem, który bezsprzecznie uważać musimy za nader pomyślny.

I tak akcja jednania członków, o której obszernie wspomina sprawozdanie ogólne, uwieńczona została rezultatem oddawna upragnionym: Koło nasze przekroczyło liczbę tysiąca członków!

Dru ga d o r o c z n a l o t e r y a s p o ż y w c z a, urządzona na dochód szkół kresowych dnia 2 go kwietnia 1911 roku przyniosła dochód jeszcze wyższy niż w roku ubiegłym, co należy przypisać niestrudzonej przedsiębiorczości komitetu Pań pod przewodnictwem P. Prezydentowej Juliuszowej LEOWEJ oraz ofiarności naszego obywatelstwa, a zwłaszcza sfer kupieckich.

Wydawnictwo komisji, artystyczna pocztówka grunwaldzka, wykonana drukiem trójbarwnym według projektu Pani A. GRAMATYKA OSTROWSKIEJ, cieszyło się znacznem powodzeniem. W czasie samej uroczystości grunwaldzkiej rozsprzedano prawie cały nakład, do czego niemało przyczyniło się artystyczne wykonanie w znanej krakowskiej drukarni ANCZYCA i Sp.

Znaczniejszem przedsiębiorstwem Koła była podobnie jak w roku ubiegłym wycieczka Wisłą statkami parowymi i galarami do Bielana, urządzona wspólnie z Towarzystwem budowy pomnika Tadeusza Kościuszki w czasie Zielonych Świąt.

Dochód uzyskany ze składek grószowych zbieranych do obnośnej skarbonki wynosi zawsze sumę poważną; zbieraniem składek zajmowali się w roku bieżącym dwaj kursorowie Koła.

Mówiac o przedsiębiorstwach Koła, wspomnieć również musimy o blochkach T. S. L. na rachunki restauracyjne, kawiarniane i t. p. Rachunki takie oznaczone są godłem względnie marczką Koła na 2 h, które płatniczy dopisuje do rachunku. Bloczki te wprowadziło już kilka poważnych firm miejscowych, co mamy nadzieję — wkrótce znajdzie licznych naśladowców.

Niestrudzoną działalność rozwijał także i w tym roku jeden z najstarszych członków Koła i Wydziału p. Lesław RZEWUSKI, który z podziwu godną cierpliwością i poświęceniem zajmował się rozdzielaniem i odbieraniem skarbonek T. S. L. po lokalach publicznych i osobach prywatnych. Niezwykle wysoka stosunkowo suma wkładek w ten sposób uzyskanych jest najwyższą nagrodą sędziwego a tak pełnego zapału pracownika T. S. L.

PRZYCHODY I ROZCHODY

[illegible]

BILANS KOŁA Z DNIEM

STAN CZYNNY.		
1. Gotówka w kasie		1.559·42
2. Zapas wydawnictw do sprzedaży	173·10	
3. „ „ bloków kupieckich	54·50	2·7·60
4. Dłużnicy: a) krak. Związek okręg. T. S. L.	431·77	
b) różni	370—	801·77
		2.588·79

ZARZĄD KOŁA :

Przewodniczący:

Sekretarz :
Piotr Wielgus m. p.

Witold Ostrowski m. p.

Skarbnik:

Tadeusz Siedlecki m. p.

KOŁA W ROKU 1910.

	ROZCHÓD.	
	K h	K h
1. Szkoła analfabetów:		
a) wynagrodzenie nauczycieli	1.826.—	
b) wydatki szkolne i administracyjne	310-93	
c) nagrody uczniów	178-94	2.315-87
2. Szkoły kresowe:		
a) we Witkowicach na Morawach	210-92	
b) w Maryańskich górach na Morawach	4.982-24	
c) w Radwanicach na Śląsku	4.367-62	
d) w Jaworzu na Śląsku	4.333-94	13.894-72
3. Ochronki kresowe: a) we Witkowicach	2.086-32	
b) w Maryańskich górach	1.925-72	4.012-04
4. Czytelnie i wypożyczalnie książek:		
a) w kraju i na kresach	767-94	
b) w Bośni	151-94	919-88
5. Odczyty popularne		231-76
6. Zasiłki: a) Stypendyum białskie	100.—	
b) na utrzymanie wychowanka ze Spiza	200.—	
c) Kołu T. S. L. w Tarnopolu na burse	100.—	
d) różnym	40.—	440.—
7. Dar grunwaldzki I rata z deklarow. K 2.000		400.—
8. Zarządowi Gł. T. S. L. 25% wkładek za rok 1909		506.—
9. Koszta skarbonek obnośnych		1.658-84
10. Koszta przedsiębiorstw:		
a) loteryi spożywczej	516-57	
b) koncertu symfonicznego	767-34	
c) wycieczki na Bielany	1.376-10	2.660-01
11. Koszta Zarządu:		
a) koszt ściągania wkładek członków	480-46	
b) konserwacja skarbonek stałych	160-50	
c) lokal, obsługa, opał i światło	702-90	
d) wynagrodzenie za czynności kancelaryjne	382.—	
e) wydatki biura, portorya itp.	120-30	
f) druk sprawozdania rocznego	409.—	
g) zakupno inwentarza biurowego	448-10	2.703-26
12. Pokrycie niedoboru z roku poprzedniego		1.775-50
13. Pozostałość na rok 1911		1.151-44
		32.669-32

31 GRUDNIA 1910.

STAN BIERNY.

1. Wierzyciele:	
a) Zarząd główny T. S. L.	686'05
b) różni	751'30
2. Pozostałość na rok 1911	1.151'44
	2.588'79

KOMISYA REWIZYJNA:

Karol Rolle m. p.

Michał Konopiński m. p.

Stanisław Bodyński m. p.

Bolestaw Bauman m. p.

Klaudyusz Dębicki m. p

PRZYCHÓD

BUDŻET KOŁA

	kor.	kor.
1. Wkładki członków a) zwyczajnych	1.300—	
b) wspierających	3.600—	4.900—
2. Subwencje ogólne: a) Sejmu galicyjskiego		
b) Rady m. Krakowa		3.000—
c) Kasy oszczęd. m. Krakowa		
d) powiat. Kasy oszczęd.		
e) Zarządu głównego i. S. L.		
3. Subwencja Rady m. Krakowa na akcję oświatową w gminach podmiejskich		500—
4. Subwencje na szkoły kresowe: a) w Mar. górach:		
1. od ludności miejsc. drogą składek	100—	
2. „ galic. Sejmu kraj.	1.000—	
3. Czynsz za mieszk. nauczyciela	30—	1.130—
b) w Radwanicach na Śląsku:		
1. od miejsc. gwarectwa	1.000—	
2. „ ludności miejscowej	100—	
3. „ galic. Sejmu kraj.	1.000—	
4. „ śląskiego Sejmu kraj.	800—	
5. „ gminy miejscowej	200—	
6. Czynsz z mieszk. naucz.	30—	3.130—
Szkoła Związkowa Kół T. S. L. w Jaworzu:		
1. Sejm Śląski	800—	
2. Ludność miejsc.	100—	
3. Czynsz za mieszk. naucz.	60—	
„ z ogrodu	50—	
4. Udziały Kół T. S. L.: Koło Pań Kraków	2.000—	
Rzeszów	1.000—	
Tarnów	1.000—	
Wadowice	100—	
Bochnia	500—	5.610—
d) Ochronka Witkowice:		
1. Subwencja inst. finans.	200—	
2. Ludność miejsc.	100—	
3. Miejsc. kopalnia węgla	100—	400—
c) Ochr. Mar. góry:		
Subwencje instytucji finans.		200—
5. Dary		300—
6. Skarbonki obnośne		10.000—
7. „ stałe		1.000—
8. Kupony rabatowe		200—
9. Przedsiębiorstwa		4.000—
10. Sprzedaż wydawnictw		50—
11. Bloki kupieckie		800—
12. Zbieranie odpadków i zużytych przedmiotów		300—
13. Subwencja na czytelnie		600—
14. Pozostałość z r. 1910		1.151,44
15. Subwencja na szkołę uzupełniającą przemysłową na Śląsku		300—
16. Pożyczka hipoteczna zaciągnięta w białskiej kasie zaliczkowej na budynki szkolne w Leszczynach		20.000—
17. Nieprzewidziane wpływy		2.428,56
Razem		60.000—

NA ROK 1911.

ROZCHÓD

	kor.	kor.
1. Szkoła analfabetów		700—
2. „ we Witkowicach		300—
3. Maryańskie góry:		
placa ogród czynsz obsługa opał zbiory urządz. różne		
5.460— — 1.600— 350— 200— 200— 600— 200—		8.610—
Radwanice:		
5.460— 100— 720— 350— 200— 200— 600— 200—		7.830—
Jaworze:		
5.000— 100— 1.000— 200— 200— 200— 600— 200—		7.500—
Ochronka we Witkowicach:		
1.400— — 660— 240— 200— 100— — 50—		2.650—
Ochronka Maryańskie góry:		
1.660— — 1000— 120— 200— 100— — 50—		3.130—
Szkoły przemysł. uzupełn. na Śląsku		600—
Czytelnie i wypożyczalnie		1.500—
Odczyty popularne		500—
Stypendyum bialskie		100—
Utrzymanie wych. ze Spiża		150—
Akcja oświatowa w Bośni		300—
25% wkładek Zarządowi głównemu		900—
10% „ Zarządowi okręg.		360—
Koszta skarbonek obnośnych		1.600—
Administracja: Lokalu biura		720—
obsługa, opał i światło		150—
wynagrodzenie siły kancel.		600—
inwentarz biurowy		300—
druk sprawozdania rocznego		400—
wydatki biura		300—
delegacje na Walny Zjazd T. S. L.		200—
koszta ściąg. wkładek		450—
konserw. skarbonek stałych		150—
Zakupno gruntu i budowa szkoły w Maryańskich górach		20.000—
Razem		60.000—

RZUT OKA NA DOTYCHCZASOWĄ DZIAŁALNOŚĆ I KOŁA T. S. L. W KRAKOWIE.

Rok	Liczba członków	P R Z Y C H Ó D							
		Fundusz bieżący Koła							
		Wkładki członków		Subwen-cye		Inne przy-chody		Razem	
		koron	h	koron	h	koron	h	koron	h
1894	553	1196	80	—	—	677	72	1867	92
1896	443	936	40	—	—	1181 _{1/2}	78	2118	18
1897	439	1580	80	—	—	1172	03	2752	83
1899	466	954	—	400	—	295	90	1649	90
1900	456	723	—	400	—	5001	23	6124	23
1901	451	649	—	300	—	4003	51	4952	51
1902	442	695	—	800	—	3519	55	5014	55
1903	427	880	—	1200	—	3541	69	5541	69
1904	539	868	—	1345	—	4066	27	6279	27
1905	560	994	—	1100	—	5350	—	7444	—
1906	578	1108	—	1350	—	10411	28	12869	28
1907	613	1137	—	1000	—	13237	11	15374	11
1908	775	1128	—	1991	50	8572	87	11692	37
1909	886	2024	—	1200	—	15845	94	19069	94
1910	1112	3628	—	6913	21	22128	11	32669	32

DODATEK DO SPRAWOZDANIA KASOWEGO.

ZE SKARBONEK STAŁYCH.

Magistrat stoł. król. m. Krakowa.

	Kor.
Wydział III a. — Wp. Kasper Nowak	61 85
Wydział obrachunkowy miejski — Wp. Jan Krzyżanowski	30 90
Wydział III a. — Wp. Jan Woźniak	13 20
Budownictwo miejskie. — Wp. Olkuszniak	7 31
Kasa elektrowni miejskiej	5 36
Wydział IV. — Wp. Wincenty Sawiński	3 39
Dziennik podawczy. — Wp. Ludwik Malinowski	2 79
Wydział III a. — Wp. dr. Maryan Kleja	2 13
Wydział III a. — Wp. Zoppot	1 03
	Kor. 127 96

Dyrekcya c. k. kolei państwowych.

	Kor.
Urzędnicy oddziału V.	12 22
" " VI.	5 89
" " VII.	5 42
" " IV.	4 11
Kasa biletowa 2 klasy dworzec kolejowy	1 39
Urząd ruchu c. k. kolei państwowej	1 00
	Kor. 30 03

C. k. Urząd poczt i telegrafów.

	Kor.
Urząd pocztowy Kraków I. kasa telegraficzna	21 57
Urząd pocztowy Kraków III.	5 42
Biuro reklamacyjne urzędu pocztowego Kraków I.	1 87
Urząd pocztowy — Oddział poczty wozowej	1 12
	Kor. 29 98

Szkoły i zakłady naukowe.

	Kor.
Bursa dla młodzieży rękodz. i handl. — Wp. Tadeusz Piotrowski	66 76
Szkoła wydziałowa męska św. Floryana. — Wp. Józef Parczyński	45 75
Pryw. seminaryum żeńskie im. Preisendanza	18 89
Szkoła Wydziałowa żeńska im. Ces. Elżbiety. — Wp. M. Błotnicka	17 81
" " męska im. św. Jana Kantego. — Wp. J. Masłowski	16 47
" " żeńska im. św. Anny. — Wp. Julia Grossowa	12 20
" " pospolita im. św. Mikołaja. — Wp. K. Drozdowski	9 19
" " wydziałowa męska im. Ces. Franc. Józefa. — Wp. H. Waciega	8 84
Miejska szkoła gosp. domowego. — Dział I. kuchnia	7 80
Szkoła posp. żeńska im. Czackiego. — Wp. R. Markiewiczówna	7 79
" " męska im. św. Barbary. — Wp. W. Krzanowski	5 56
" " żeńska im. św. Jadwigi. — Wp. W. Eliasówna	4 40
" " " im. Tadeusza Kościuszki. — Wp. I. Grynfeldówna	4 00
" " wydziałowa męska im. Kazimierza W. — Wp. S. Spitzer	3 56
" " żeńska im. J. Długosza. — Wp. M. Baudówna	3 50
" " posp. męska im. św. Wojciecha. — Wp. T. Woźny	2 02
Miejska szkoła gospodarstwa domowego — sala szycia	2 00

Szkoła posp. żeńska im. Oleśnickiego, — Wp. J. Barańska . . .	139
„ wydziałowa żeńska im. Mickiewicza, — Wp. P. Splawińska . . .	128
C. k. państwowa szkoła przemysłowa, — Dr. E. Bandrowski . . .	101
Szkoła wydziałowa męska im. J. Kochanowskiego, — J. Szulc . . .	100

Kor, 241:22

Instytucje bankowe, zakłady przemysłowe i inne instytucje publiczne.

Kancelarya szpitala św. Łazarza, — Wp. F. Gorczyca	Kor. 106:32
Nieustająca wystawa przemysłowo-budowlana	93:41
Filia banku krajowego, — Wp. T. Kotowicz	26:85
C. k. Instruktor Min. handl. dla stow. przem. — Wp. W. Ostrowski . . .	20:31
I Koło T. S. L.	9:54
C. k. Sąd pow. cyw. Oddział VI. — Wp. P. Wielgus	7:24
C. k. filialna kasa krajowa	6:65
Kasa teatru miejskiego, — Wp. F. Berwaldowa	5:58
Administracja Nowej Reformy	5:16
Towarzystwo kredytowe Rękodzielników i Przemysłowców	4:62
C. k. Sąd pow. cyw. Oddział XIII, — Wp. E. Piechnik	4:20
Towarzystwo Przyjaciół sztuk pięknych	3:78
Sekretaryat Izby handlowej	3:47
Towarzystwo zaliczkowe	2:00
Tow. Wzaj. ubezpieczeń — likwidatura działu ubez. na życie	1:53
Powiatowa Kasa Oszczędności	1:48
C. k. Administracja podatków, — Wp. Wł. Arzt	1:10

Kor, 303:24

Restauracje, kawiarnie, cukiernie i handle.

Kawiarnia Secesya — Fryderyka Bańskiego	Kor. 13:62
Apteka pod Aniołem — Wincentego Gralewskiego	9:38
Antoni Hawełka — bufet	9:10
Restauracja i mleczarnia warszawska Władysława Hajto	7:00
Schiller i Bilikiewicz	5:78
Mleczarnia postępową J. Zawiliński, M. Chmura	5:20
J. Wentzl	4:77
Bolesław Jan Becker — handel delikatesów	4:28
Wojciech Olszowski	4:08
Księgarnia G. Geberthnera i Sp.	3:82
Władysław Dowgiałło — zegarmistrz	3:30
A. Frass	3:24
Stanisław Smolik — Kopernika 2.	3:10
Władysław Czarnek — handel delikatesów	2:77
M. Łukasik — handel mięsa	2:60
Izba Stowarzyszeń rękodzielniczych i przemysłowych	2:59
Bar amerykański — W. Serwacki	2:40
Władysław Lubelski i Józef Król	2:27
Mleczarnia higieniczna — Jan Bajorski i Juliusz Ekiert	2:27
W. Wojciechowski — jubiler	2:12
Administracja Hotelu Saskiego	2:10
Pierwsza spółka spożywcza członków stowarzyszeń katolic.	2:02
Restauracja Seweryna Zaczyńskiego	2:00
Jan Link, filia drogueryi	2:00
Rudolf Herliczka, fabryka tutek	1:88
Kawiarnia Jana Bisanza	1:85

Bufet Resursy urzędniczej	1:79
I Hochstim, skład i fabryka kapeluszy	1:68
Ludwik Filipkiewicz — krawiec	1:45
Kazimierz Niesiołowski	1:32
Ludwik Korzeniowski — skład perfumeryi	1:30
Mleczarnia Zdrowie	1:26
E. Kwieciński	1:20
Jan Link — droguerya	1:20
Jan Błoniarz, handel artykułów spożywczych	1:11
Władysław Miśko, magazyn krawiecki	1:10
Cukiernia Grand Hotel	1:05
„Old England“ Jan Tepły i Spółka	1:04
Wincenty Kondolewicz, cukiernia	1:00
Józef Kućmierczyk, handel kolonialny	1:00
Jan Michalik, cukiernia lwowska	1:00
Władysław Mrozowski, restauracya w Hotelu Polllera	1:00
J. F. Fischer	1:00
Michał Hanusz, Handel towarów kolonialnych	1:00
Droguerya, J. Klemensiewiczowa	1:00
S. A. Krzyżanowski, księgarnia	1:10
Michał Nodzeński, handel spożywczy	1:00
Maryan Suski	1:00
Alfred Goryczko, fryzyer	1:08
W. Bujański, kantor wymiany	1:00

Kor. 133 04

Osoby prywatne.

Leonard Kaz. Orszulski c. k. radca skarbu	Kor. 9 80
Stanisław Hubert	6 00
Dr Karol Lewandowski — klub szachistów	2 40
Callier.	1 75

Kor. 19 9

Z opłat za użycie telefonu.

Piasecki Adam	Kor. 22 06
Paschalski M.	13 80
Hawelka Antoni	48 65
Olszowski Wojciech	3 92
Inż. Popper Rudolf	3 10
Centralne Towarzystwo handlowe	2 90
Bartmański i Spółka	2 85
Staszewski Józef	1 20
Jabłoński T. i Sp.	1 06
Koziański Antoni	1 00

Kor. 56 75

Z kuponów rabatowych w handlach.

Reim i Spółka, linia A—B.	Kor. 34 99
Wołkowski K. „ „ „	27 12
A. Froncz — Floryańska 17.	24 20
Marceli Dutkiewicz linia A—B.	13 50
Jan Fischer linia A—B.	11 75

Ze skarbonek kuponowych gotówka	6.35
C. Śmiechowski, ul. Mikołajska 4.	4.70
Sykutowski ul. Szewska 21.	4.61
Centralne Towarzystwo handlowe	3.92
Halski — Sukiennice	3.30

Kor. 134 44



SPIS CZŁONKÓW.

Członkowie założyciele.

(Z wkładką jednorazową 200 kor.).

Beringer Wandalin
Chronowski Eustachy
Klemensiewicz Edmund

Kolbe Wacław
5 Dr. Kwaśnicki August
Dr. Łazarski Józef

Członkowie dożywotni.

(Z wkładką jednorazową 40 koron).

Dr. Bandrowski Ernest
Dr. Doboszyński Adam
Dr. Gniewosz Karol
10 Jawornicki Józef

Dr. Koy Michał
Łokietek Józef
Peroś Jan
Dr. Sokołowski August

Członkowie wspierający.

(Z wkładką roczną 12 koron),

15 Adelman Aleksander
Anczyc Wacław
Armółowicz Jan
Arzt Władysław
Batko Stanisław
20 Bazes Gustaw
Bandrowski Aleksander
Beldowski Władysław
Dr. Beres Rudolf
Dr. Bednarski Tadeusz
25 Bialik Józef
Bielak Antoni
Bielański Edward
Biel Piotr
Dr. Bielecki Adam
30 Bilikiewicz Bolesław
Biliński Maryan
Biskupski Bolesław
Bisanz Jan
Bochenek Bronisław
35 Bohdanowicz Tadeusz
Dr. Bogdani Roman
Bossowski Jan
Böhm Seweryn
Broszkiewicz Bolesław
40 Dr. Brudzewski Karol
Bujas Tomasz
Burzyński Stanisław
Dr. Chlebig Antoni
Dr. Chrząszczewski Tadeusz
45 Cekiera Piotr

Ciesielski Roman
Czerwiński Tomasz
Dąbrowski Maryan
Dawidowski Karol
50 Dobrzański Julian
Dropiowski Mieczysław
Dr. Drohocki Maksymilian
Dutkiewicz Marceł
Dr. Dziurzyński Tadeusz
55 Dutezyński Kazimierz
Dubeltowicz Adam
Dr. Ehrenpreiss Arnold
Fałat Julian
Federowicz Jan Kanty
60 Dr. Fischer Edmund
Flisowski Stanisław
Dr. Frączkiewicz Jan
Dr. Frühling Roman
Fussman Józef
65 Gajczak Kazimierz
Dr. Gertler Julian
Głodkiewicz Władysław
Górecki Józef
Dr. Goyski Maryan
70 Groelle Emil
Dr. Gryziecki Mikołaj
Dr. Guńkiewicz Bronisław
Hajto Władysław
Halski Ludwik
75 Haraschin Karol
Hendel Zygmunt

- | | |
|---------------------------|-------------------------|
| F-a „Herliczka Rudolf“ | 135 Ks. Michejda Karol |
| Dr. Holyński Jan | Miętko Adam |
| Hordyński Tadeusz | Morawiecki Michał |
| 80 Dr. Iskrzycki Tadeusz | Mussil Leopold |
| Jachimowicz Edward | Nawrocki Maryan |
| Dr. Jakubowski Faustyn | 140 Nennel Henryk |
| Jankowski Władysław | Niedzielski Tadeusz |
| Dr. Jaroszewicz Kazimierz | Niesiołowski Kazimierz |
| 85 Dr. Josefert Bruno | Nitsch Leonard |
| Dr. Kaden Gustaw | Dr. Nitsch Eugeniusz |
| Kaniewski Juliusz | 145 Dr. Nowak Julian |
| Kannenberga Józef | Odrzywolski Sławomir |
| Karłowski Stanisław | Olkusznik Józef |
| 90 Kirchmayer Adam | Onyszkiewicz Witold |
| Kirchmayer Zygmunt | Dr. Ostrowski Kazimierz |
| Dr. Kirchmayer Stefan | 150 Ostrowski Witold |
| Kirschner Józef | Ottman Włodzimierz |
| Kirschner Łazarz | Dr. Pagaczewski Julian |
| 95 Klemensiewicz Edmund | Petelenz Ignacy |
| Kobyłański Ludwik | Piasecki Adam |
| Konopiński Michał | 155 Peroś Jan |
| Kopystyński Jan | Ks. Piechnik Józef |
| Kopernicki Stanisław | Piechnik Edmund |
| 100 Kostecki Edward | Pieniążek Jan Odrowąż |
| Kotiers Wilhelm | Pierożyński Oktawian |
| Kotowicz Teodor | 160 Pileski Stanisław |
| Kowalski Ludwik | Piotrowski Tadeusz |
| Dr. Koy Michał | Pogorzelski Wiktor |
| 105 Kranikowski Karol | Porebski August |
| Kremer Zygmunt | Potuczek Wacław |
| Kritzler Henryk | 165 Prochowski Józef |
| Krzemecki Andrzej | Prochner Antoni |
| Krzepowski Wacław | Rabiński M... |
| 110 Dr. Krzetuski Karol | Ripper Hugo |
| Krzesz Męcina Józef | Ripper Aleksander |
| Krzyżanowski Jan | 170 Ronka Eugeniusz |
| Krzyżanowski Maryan | Rożnowski Stanisław |
| Dr. Kwieciński Tadeusz | Różycki Andrzej |
| 115 Dr. Landau Ignacy | Dr. Rydel Adam |
| Dr. Lang Maryan | Dr. Rydel Lucyan |
| Link Jan | 175 Rykała Karol |
| Loebenstein Maurycy | Rzaca Tadeusz |
| Lomberdo Jan | Rzewuski Lesław |
| 120 Lyssy Jan | Sabuda Karol |
| Lazarz Ludwik | Salawa Józef |
| Dr. Łazarski Stanisław | 180 Satalecka Nella |
| Łopuszański Tadeusz | Satalecki Wincenty |
| Macharski Franciszek | Sauer Franciszek |
| 125 Makarewicz Julian | Sawiński Wincenty |
| Marczyński Roman | Schall Henryk |
| Masłowski Teofil | 185 Schiller Leon |
| Matuszewski Henryk | Schneider Edward |
| Maurizio Jan | Dr. Schneider Ludwik |
| 130 Maurizio Gustaw | Schulc Józef |
| Mączyński Franciszek | Dr. Seeliger Karol |
| Dr. Meisels Abraham Adolf | 190 Seeliger Aleksander |
| Dr. Merz Ludwik | Sędzimir Zdzisław |
| Michalska Karolina | Siedlecki Tadeusz |

- | | |
|----------------------------|----------------------------|
| Siwiński Mieczysław | Dr. Teichman Aleksander |
| Siemek Zygmunt | Till Stanisław |
| 195 Skórczewski Adolf | Truszkowski Witold |
| Skórczewski Władysław | Uderski Edward |
| Skracha Aleksander | 225 Urbański Hipolit |
| Skrochowski Kazimierz | Dr. Wajda Franciszek |
| Skrzyński Stefan | Wajda Wincenty |
| 200 Dr. Solański Stanisław | Walter Maryan |
| Dr. Spitzer Stanisław | Dr. Wasung Władysław |
| Dr. Stankiewicz Wiktor | 230 Wekluk Emil |
| Dr. Starzewski Tadeusz | Wentzl Jan |
| Stachowski Stanisław | Widlanka Stanisława |
| 205 Stadtmüller Karol | Wielgus Piotr |
| Starek Stefan | Wierzejski Bolesław |
| Dr. Stolfi Emil | 235 Ks. Witaszek Konstanty |
| Strzałka Michał | Wolny Jan |
| Sulikowski Zygmunt | Woźniakowski Maryan |
| 210 Dr. Surmiło Zygmunt | Wójcicki Adam |
| Świetlik Stanisław | Wroniewski Tadeusz |
| Świerzyński Stanisław | 240 Wykowski Ludwik |
| Szatkowski Henryk | Zajączek i Lankosz |
| Szczepański Ludwik | Dr. Zakrzewski Tadeusz |
| 215 Szufa Ludwik | Zakrzewski Jan |
| Szybalski Mieczysław | Zaleski August |
| Szymusiak Stanisław | 245 Zawiejski Jan |
| Szyszkiewicz Andrzej | Zieleniewski Edmund |
| Dr. Tarłowski Wincenty | Żłobicki Władysław |
| 220 Tatarczuch Stanisław | Dr. Zuławski Karol |

Członkowie zwyczajni.

- | | |
|------------------------|---------------------------|
| Abderman Franciszek | 275 Bocheński Karol |
| 250 Dr. Ader Leon | Bocheński Władysław |
| Dr. Akerman Adam | Bodyńska Marya |
| Alberti Stanisław | Bodyński Stanisław |
| Dr. Anczyc Stanisław | Bogdas Franciszek |
| Armatowicz Feliks | 280 Bogotyński Stanisław |
| 255 Bachorz Mieczysław | Bogucki Baltazar |
| Bandet Joachim | Bojarski Piotr |
| Bandrowski Franciszek | Dr. Braun Stanisław |
| Bartoszewicz Kazimierz | Bromowicz Wiktor |
| Barberowska Karolina | 285 Broniowski Teofil |
| 260 Bałuk Leon | Bukowski Ignacy |
| Bauman Bolesław | Bukowski Jan |
| Berger Roman | Bulicz Ignacy |
| Biechońska Helena | Burnatowicz Stanisław |
| Bieliński Stanisław | 290 Byczkowski Stanisław |
| 265 Bieniasz Władysław | Dr. Caro Leopold |
| Biemaszewski Adam | Cesarczyk Ludwik |
| Bierońska Janina | Charłampowicz Roman |
| Bieroński Władysław | Dr. Chilewski Maksymilian |
| Birtus Stanisław | 295 Chłipański Jan |
| 270 Bisanz Jakób | Cholewa Stanisław |
| Bizański Władysław | Chowaniec Franciszek |
| Bizub Józef | Chmielarczyk Edward |
| Bober Jakób | Chrzaszcz Jakób |
| Bocheńska Antonina | 300 Ciechanowska Wiktorya |

- | | |
|-------------------------|-----------------------------|
| Cieplik Józef | Gibaszewski Władysław |
| Ciosiński Stanisław | 360 Gincel Józef |
| Cygnarowicz Zygmunt | Glonczyk Józef |
| Cyrankiewicz Józef | Gliniecki Bolesław |
| 305 Czałczyński Józef | Gładysz Paweł |
| Czerwiński Arpad | Głowacki Józef |
| Dr. Czyszczan Kazimierz | 365 Gołab Marcin |
| Dach Paweł Włodzimierz | Ks. Gołba Franciszek |
| Dr. Dadlez Wilhelm | Gonetowa Leokadya |
| 310 Danek Franciszek | Gonet Franciszek |
| Dr. Danielak Michał | Gorczyca Franciszek |
| Dattelbaum Adolf | 370 Gorecki Konrad |
| Dąbrowski Mieczysław | Górski Ludwik |
| Dębicki Klaudyusz | Górny Antoni |
| 315 Dębski Franciszek | Gottlieb Karol |
| Dekorde Gabryel | Grabiecka Marya |
| Dr. Dobrowolski Marcei | 375 Grabowska Julia |
| Dobrowolski Rudolf | Grabowski Julian |
| Dobrzański Rudolf | Grabowski Tadeusz |
| 320 Dobrzyński Józef | Dr. Grażyński Edward |
| Doerman Antoni | Grodyński Tadeusz |
| Dolińska Ludmiła | 380 Groele Adam |
| Domański Bogusław | Dr. Gross Adolf |
| Domosławski Mieczysław | Grottger Jarosław |
| 325 Dorawski Józef | Grünwald Roman |
| Dreziński Jan | Grzybała Stanisław |
| Drohocki Mieczysław | 395 Dr. Grzybowski Grzegorz |
| Drozdowski Karol | Gunia Ludwik |
| Drozdowski H. | Gutkowski Roman |
| 330 Drozdowski Jan | Habel Józef |
| Dworzański Jan | Hainbach Emil |
| Dziedzic Jan | 400 Hand Rudolf |
| Dziedzicki Kazimierz | Hanke Józef |
| Dziewoński Władysław | Harajewicz Tadeusz |
| 335 Elterlein Stanisław | Heczko Jan |
| Ekielski Władysław | Heinrich Antoni |
| Fabijański Stanisław | 405 Helm Emil |
| Faden Leopold | Herzberg Edward |
| Feltyński Romuald | Himmelblau Fabian |
| 340 Felko Józef | Hochstim Leon |
| Filipowski Józef | Hohenauer Henryk |
| Dr. Fink | 410 Horodyński Jan |
| Dr. Fischler Adolf | Hordyński Stanisław |
| Dr. Flis Kazimierz | Hroboni Kazimierz |
| 345 Foksówna Anna | Hubaczek Adam |
| Foremny Paweł | Huciński Karol |
| Frank Wilhelm | 415 Hupka Włodzimierz |
| Friedberg Juliusz | Jachniewicz Izidor |
| Friedlein Stefan | Dr. Janiszewski Tomasz |
| 350 Friser Oskar | Jarosław Karol |
| Frist Henryk | Jarra Wacław |
| Frommer Leon | 420 Jastrzębski Ferdynand |
| Gablenz Wiktor | Jaugustyn Franciszek |
| Gabrys Adam | Jaworski Aleksander |
| 355 Gabrysiówna Zofia | Jawiecki Dominik |
| Gajdeczko Kazimierz | Ks. Jeż Mateusz |
| Geppert Józefa | 425 Jędrzejowski Kazimierz |
| Gettlich Antoni | Dr. Judkiewicz Henryk |

- Judkiewicz Jakób
Jurasiński Józefat
Dr. Jurczyński Hieronim
430 Jurkiewicz H.
Kaczorowski Adam
Ks. Kajdas Józef
Kalinowski Władysław
Kamsler Herman
435 Karcz Aleksander
Kempler Jonasz
Kern Romuald
Kisiel Dawid
Klemensiewicz Józef
440 Klimecki Stanisław
Kłeczek Andrzej
Kłosiński Władysław
Kłusek Stanisław
Knopp Ernest
445 Koenig Karol
Kohn Ernestyna
Dr. Kolasinski Tadeusz
Kolendo Władysław
Dr. Komorowski Bolesław
450 Konarski Ludwik
Dr. Kopf Leon
Kopytkiewicz Henryk
Kornblum Bernard
Korolewicz Władysław
455 Korzeń Paweł
Kosiński
Kostecka Jadwiga
Kosydarska Kazimiera
Kostka Karol
460 Kowalski Karol
Kowalski Jan
Kowicki Jan
Koziański Eugeniusz
Kozior Franciszek
465 Krasicki Bronisław
Ks. Kraupa Rudolf
Krawczyk Józef
Krawczyk Stanisław
Krawetz Helena
470 Krieger Amalia
Dr. Krongold W.
Krókowski Julian
Król Józef
Inż. Krug Wilhelm
475 Ks. Krupiński Jan
Krupińska Helena
Krzyżanowski Kazimierz
Kubiński Roman
Kuczyński Franciszek
480 Kudliński Ignacy
Kula Wojciech
Ks. Kulig Zygmunt
Kulikowski Karol
Dr. Kumaniecki Kazimierz
485 Kurek Józef
Kuś Józef
Kwiatkowski Stanisław
Kwinta Tomarz
Lachmayer Józef
490 Lachowicz Adam
Lasak Andrzej
Lazarowa Wanda
Lazarówna Jadwiga
Lazarówna Marya
495 Lekszycki Antoni
Lelek Władysław
Leonhard Stanisław
Lepszy Leonard
Leśniowski Walery
500 Dr. Lewandowski Karol
Dr. Lewicki Wiktor
Linhardtowa Wanda
Lipiński Lucyan
Dr. Lisowski Zygmunt
505 Lisowski Stanisław
Löbenstein Bertold
Löwbeer Adolf
Luks Zygmunt
Lustgarsten Wilhelm
510 Łaba Wiktor
Łapicki Mikołaj
Ks. Maciak Marcin
Dr. Maciąg Adam
Dr. Macieżyńska Jeleńska
515 Maczuga Nikodem Józef
Maixnerowa Stanisława
Majewski Tadeusz
Makomacki Romuald
Malecki Bolesław
520 Malinowski Roman
Dr. Malkiewicz A.
Małecki Ludwik
Małecka Janina
Markiewicz Stanisław
525 Marszałek Jan
Matejko Bronisław
Maternowski Marcelli
Matyja Franciszek
Maurizio Edward
530 Mayer Jan
Maywalt Zygmunt
Dr. Mączka Tomasz
Miarczyński Wiktor
Michalski Stanisław
535 Miciński Władysław
Mieszkowski Witold
Mieszkowski Jan
Mikołajski Zygmunt
Mikulski Aleksander
540 Mikulski Antoni
Mildner Mieczysław
Ks. Minkiński Z.

- | | | | |
|-----|-------------------------|-----|---------------------------|
| | Miszke Marya | | Dr. Prażmowski Adam |
| | Dr. Molicki Antoni | | Preisendanz Franciszek |
| 545 | Morelowski Ludwik | | Prokesz Władysław |
| | Mościcki Konrad | | Pstruszyński Antoni |
| | Moszyński Bronisław | 605 | Quadratstein Józef |
| | Mroczek Jan | | Radwański Ludwik |
| | Müller Józef | | Radwański Kazimierz |
| 550 | Münnich Henryk | | Radziszewski Konstanty |
| | Dr. Nadel Maurycy | | Rajman Feliks |
| | Nawratil Ryszard | 610 | Ramza Józef |
| | Niewiarowski Władysław | | Rebszowa Agnieszka |
| | Dr. Nitsch Kazimierz | | Reguła Piotr |
| 555 | Niwicki Maryan | | Rejdak Piotr |
| | Dr. Nizioł Józef | | Reindl Teodor |
| | Niziński Czesław | 615 | Reklewski Stanisław |
| | Noskowski Witold | | Rembertowski Franciszek |
| | Dr. Nowak Jan | | Repczyński Maryan |
| 560 | Nowak Jakób | | Reuss Henryk |
| | Nowak Kasper | | Ripper Wilhelm |
| | Dr. Nowicki Jan | 620 | Riss Stanisław |
| | Nowicki Stanisław | | Robak Józef |
| | Nycz Karol | | Roja Bolesław |
| 565 | Nycz Michał | | Roliński Edward |
| | Offmański Mieczysław | | Rolle Karol |
| | Olchowski Kazimierz | 625 | Romanowski Stanisław |
| | Oleśnicki Bolesław | | Ronka Bolesław Jan |
| | Orczykowski Jan | | Rosenblatt Emanuel |
| 570 | Orszulski Teofil | | Rosenstock Bernard |
| | Orszulski Leonard | | Dr. Rosłowski Romuald |
| | Ostrowski Jan | 630 | Dr. Różecki Józef |
| | Pajak Jan | | Rupik Tadeusz |
| | Palmirski Aleksander | | Dr. Rutkowski Maksymilian |
| 575 | Dr. Palmirski Władysław | | Rzepiela Marcin |
| | Parczyński Józef | | Rzewuska Augusta |
| | Parylak Piotr | 635 | Salustowicz Kazimierz |
| | Pauli Bronisław | | Sarnecki Zygmunt |
| | Paulisz Zygmunt | | Satalecki Zygmunt |
| 580 | Pawlikowski Eugeniusz | | Dr. Schaitter Ignacy |
| | Pelczarski Władysław | | Schneider Jan |
| | Pększyć Franciszek | 640 | Dr. Schoengut Stefan |
| | Piątkowski Adam | | Sembrat Franciszek |
| | Dr. Piątkowski Maryan | | Dr. Sembratowicz Józef |
| 585 | Pielecki Seweryn | | Serednicki Teodor |
| | Pierożek Marceli | | Severin Ludwik |
| | Pileska Jadwiga | 645 | Sikora Wincenty |
| | Dr. Piltz Jan | | Dr. Sikorski Rudolf |
| | Pindelska Wanda | | Silberman Jakób |
| 590 | Piotrowski Mieczysław | | Skalka Józef |
| | Planecki Jan | | Skarbiński Eugeniusz |
| | Dr. Podhorodecki H. | 650 | Skarszewski Żuk T. |
| | Polewka Józef | | Dr. Skobel Stanisław |
| | Pollak Karol | | Skórczewski Stanisław |
| 595 | Pompa Edward | | Skórczewski Zygmunt |
| | Popek Wincenty | | Śliwa Dominik |
| | Popper Rudolf | 655 | Śliwiński Bronisław |
| | Dr. Poźniak Stanisław | | Słowicki Eugeniusz |
| | Poźniak Zdzisław | | Śmiechowski W. |
| 600 | Dr. Praschil Julian | | Solecki Leon jun. |

- | | | | |
|-----|--------------------------|-----|------------------------------|
| 660 | Solski Michał | 715 | Wajda Stanisław |
| | Spatecki Maciej | | Ks. Wajda Józef |
| | Spazier Wojciech | | Walczak Mieczysław |
| | Spis Józef | | Walter Bolesław jun. |
| | Ks. dr. Stanisław Spis | | Walter Bolesław sen. |
| | Srokowski Konstanty | 720 | Walter Henryk |
| 665 | Stachiewicz Piotr | | Wasung Jan |
| | Dr. Staniszewski Walenty | | Ks. dr. Wądolny Czesław |
| | Stano Jan | | Wąsowicz Bolesław |
| | Stanecki Stanisław | | Wątocki Andrzej |
| | Dr. Starzewski Maryan | 725 | Weidmann Marya A. |
| 670 | Steinberg Leon | | Weichman Marya |
| | Stępień Józef | | Weinberger Józef |
| | Dr. Stępowski Maryan | | Wewiórski Ludwik |
| | Stolecki Kazimierz | | Wędacz Józef |
| | Straus Edward | 730 | Weiss Hieronim |
| 675 | Strenk Antoni | | Wicherek Roman |
| | Stroka Kornel | | Wiewiorowska Józefa |
| | Strzelbicki Władysław | | Wiewiorowska Teodozja |
| | Studziński Władysław | | Winkler Wilhelm |
| | Ślupnicki Teofil | 735 | Wiśniewski Adam |
| 680 | Dr. Sulimir Roman | | Wiśniewska Wanda |
| | Dr. Surzycki Józef | | Wodak Emil |
| | Święcicki Stanisław | | Wojciechowski Feliks |
| | Świętek Jan | | Dr. Wojciechowski Franciszek |
| | Świtkowski Mieczysław | 740 | Wojnarowicz Edward |
| 685 | Szafrąński Ludwik | | Wojtarowicz Antoni |
| | Szaleński Jan | | Wojtych Felicyan |
| | Szancerowa Stanisława | | Wojtyga Jan |
| | Szantruczek Hieronim | | Woźniak Józef |
| | Szerszeniewicz Józef | 745 | Ks. Woźnicka Ignacy |
| 690 | Szczepański Władysław | | Wójcik Adam Stanisław |
| | Szczur Jan | | Ks. Wrana Edmund |
| | Szkocki Leon | | Dr. Wróbel Ignacy |
| | Szkoeka Irena | | Wróblewski Ignacy |
| | Szkodziński Jan | 750 | Wróblewski Feliks |
| 695 | Szpakowski Jan | | Wydzga Tadeusz |
| | Szyjewski Andrzej | | Wyrobek Antoni |
| | Dr. Szykowski Maryan | | Wyrobek Stanisław |
| | Szymkiewicz Stefan | | Zagórski Klemens |
| | Talarak Wojciech | 755 | Zajączkowski Władysław |
| 700 | Tangl Ludwik | | Zaleski Stefan |
| | Teleśnicki Władysław | | Zamorski Mateusz |
| | Telko Józef | | Zapałowicz Władysław |
| | Tilles Emanuel | | Zawilińska Rozalia |
| | Tomanek Władysław | 760 | Zbijewski Zygmunt |
| 705 | Tomaszewski Józef | | Zbijewski Wincenty |
| | Dr. Tomik Stanisław | | Dr. Zgorzałewicz Stanisław |
| | Torczyński Teofil | | Zieliński Jan |
| | Troczyński Romuald | | Ziomba Stanisław |
| | Tudorowicz Stanisław | 765 | Zimorowski Kazimierz |
| 710 | Tureczek Jadwiga | | Zitzman Franciszek |
| | Tyran Jan | | Żegestowski Zdzisław |
| | Dr. Ujejski Józef | | Żuliński Edward |
| | Urbanek Aleksander | | Żurawski Aleksander |
| | Vetulani Franciszek | 770 | Żych Marcin |

- Armatowicz B., jubiler, Rynek gł. 17.
 Armatus Tadeusz, optyk i mechanik, pl. Maryacki 3.
 Barabasz Wiktor, skład fortepianów, Rynek gł. 39.
 Baranowski L. i S-ka, fabryka lakierów, Wolska 22.
 775 Barberowski J., handel kolonialny, Mały Rynek 3.
 Bartł Stanisław, właściciel piekarni, ul. Sienna 3.
 Becker Bolesław, handel towarów korzennych, Szewska 14.
 Bernacki Stefan, zakład krawiecki, Sławkowska 24.
 Bernadzikiewicz Józef, malarz pokojowy, Bracka 5.
 780 Bilewski Władysław, handel galanteryjny, Rynek gł. 4.
 Błażowski Onufry, kierownik fabr. płyt, P. Zwierzyńiec.
 Bober Wojciech, pracownia stolarska, Rajska 10.
 Bogdanowicz H., bandarzysta, Floryańska 9.
 Bojarski Wincenty, szczotkarz, Floryańska 15.
 785 Bojarski Władysław, zegarmistrz, Floryańska 4.
 Broż Leopold, gł. skład płócien korcz., Floryańska 26.
 Chmurski Anast., inż. chem., właśc. firmy wód mineral., Getrudy 4.
 Chmura Feliks, wł. mleczarni, ul. św. Jana 13.
 Ciechanowski Wacław, handel win, Floryańska 3.
 790 Czajkowski Ryszard, m. krawiecki, Grodzka 39.
 Czaplicki Karol, jubiler, plac Maryacki 1.
 Czaplicki Stefan, rytownik, Grodzka 2.
 Czapliński E., handel papieru i galant., Szewska 2.
 Czarnek Władysław, handel tow. korzennych, Długa 13.
 795 Długoszewski St., majster piekarski, P. Zwierzyńiec 6.
 Dłużyński Wacław, dentysta, ul. Floryańska 12.
 Drozdowski Stanisław, stroiciel fortepianów, Floryańska 5-7.
 Dudziak Kajetan, magazyn mebli, Floryańska 36.
 Dysowski Ksawery, malarz pokojowy, św. Krzyża 10.
 800 Ebert Fryderyk, właściciel księgarni, Floryańska 35.
 Elias Józef, rękawicznik, pl. Dominikański 1.
 „Emanuel od św. Józefa“, fabr. medal., ul. św. Krzyża 13.
 Filipkiewicz Ludwik i Syn, krawiec, Floryańska 19.
 Fischer Jan, handel papieru i galanterii, Rynek gł. 39.
 805 Fischer Wł. i S-ka, handel papieru i galant., Rynek gł. Pałac Spiski
 Frass Antoni, handel tow. korzennych, Grodzka 37.
 Friedlein Józef, D. E., księgarnia, Rynek gł. 17.
 Fritsch Herman, handel tow. korzennych, Mały Rynek 1.
 Froncz Anastazy, magazyn nowości, Floryańska 17.
 810 Gabryelska B., skład fortepianów, Rynek gł. 35.
 Glowacki Jan Robert, jubiler, Rynek gł. 20.
 Godlewski Stanisław, majster kaflarski, ul. św. Tomasza 7.
 Godzicki Jan, skład nafty, Sienna 7.
 Górecki Tomasz, handel zelaz. galant., Rynek gł. 9.
 815 Górski Gabryel i S-ka, fabryka farb w Zwierzyńcu.
 Goryczko Alfred, fryzyer, Floryańska 20.
 Grabiecki Leopold, skład przyborów krawieckich, Sienna 9.
 Grabowski Gabryel, pracownia sukien męskich, Szpitalna 38.
 Grabowski Władysław, biuro ogłoszeń, Gołębia 14.
 820 Grzybowski W., malarz i prac. plakat., Karmelicka 40.
 Guzikowski Andrzej, skład mat. bud., Rynek Kleparski 10.
 Häussler G., wyrób instrumentów muzycznych, Floryańska 22.
 Hofman Ferdynand, jubiler, Sukiennice 17.
 Holub Fr., pracownia sukien i konf. damskich, Floryańska 6.
 825 Dr Hrebenda Władysław, dentysta, Szpitalna 22.
 Iglicki Sfean, tapicer i wł. skl. mebli, Sławkowska 10.
 Jachimowicz Stanisław, malarz dekoracyjny, Grabowskiego 8.
 Jahoda Robert, introligator galanter., Bracka 13.

- Janeczek Wacł., handel papieru i galant., Rynek gł. 8.
830 Jarosz Antoni, kapelusznik, Sławkowska 24.
Jarra M., fabr. wyrobów plat. i srebr., Berka Joselewicza 12.
Kaczmarzski Władysław, architekt, ul. Basztowa 25.
Kamecki Wawrzyniec, malarz pokojowy, Warszawska 5.
Karliński Franciszek, tapicer i dekorator, pl. Matejki 5.
835 Karliński Stan., handel papieru i galant., Sukiennice 28.
Knapieński Ludwik, zakład ortopedyczny, Mikołajska 7.
Konarski Franciszek, malarz szyldów, ul. św. Jana 13.
Kondolewicz Wincenty, cukiernia Sukiennice 5.
Kornecki Bronisław, drukarnia, Kopernika 8.
840 Korta Wal., zarządca S-ki szewskiej, Zwierzyniecka 4.
Korzeniowski L., skład przyb. toaletowych, Floryańska 22.
Kosydarski W., pracownia blacharska, Rynek gł. 24.
Kowalczyk Józef, piekarnia, Szewska 26.
Koziański Antoni, drukarnia i stereotyp, Karmelicka 2.
845 Kozłowska Klementyna, wł. kuchni dom., Sławkowska 11.
Kozłowski Piotr, budowniczy, Starowiślna 10.
Kółko rolnicze, Bronowice Wielkie.
Krzyszkowski J., magazyn tow. bławatnych, Floryańska 17.
Krzyżanowski Stanisław, księgarnia, Rynek gł. 36.
850 Krzyżanowski Stanisław, architekt, Pijarska 5.
Kuczmierczyk J., handel korz. i delik., ul. św. Anny 2.
Kuczyński Feliks, blacharz, Floryańska 55.
Kulesza J., zakład kamien.-rzeźbiarski. naprzeciw cmentarza.
Kumer Antoni, pracownia blacharska, Karmelicka 24.
855 Kurkiewicz Julian, skład artyk. religijnych, Mały Rynek 8.
Kurkiewicz Leon, inżynier, Starowiślna 42.
Kusz Ferd., handel korzenny i wina owoc., Długa 33.
Kutrzeba Z., skład papieru i tapet, Wiślna 11.
Kwiatkowski Jan, skład węgla, Zwierzyniecka 19.
860 Lachowski Konstanty, pracownia obuwia, Sławkowska 28.
Larisch Antoni, skład przyborów fotograficznych, Szewska 19.
Launer Wł. handel żelazno-galanteryjny, Floryańska 5.
Lenert Franc., handel korzenny, Sławkowska 6.
Lisowski Kazimierz, sprzedaż soli i słoniny, Sienna 7.
865 Lisowski Ludwik, majster murarski, Michałowskiego 4.
Łojek Szczepan, skład mebli, Szpitalna 34.
Machowska L., zakład sprzedaż mebli ant., Szewska 5.
Majewski Zygmunt, właściciel cukierni, Karmelicka 13.
Makowski Ludwik, skład wyrobów rymarskich, Floryańska 6.
870 Marcinkiewicz Ignacy, magazyn futer i stroj. nar. Floryańska 6.
Markus Karol, pracownia blacharska, Szpitalna 18.
Massar Józef, konfekcyja dziecięca, Floryańska 15.
Mateczny Ant., właściciel zakładu kąpielowego w Podgórzu.
Matusiński Jacek, budowniczy, Garncarska 17.
875 Matuszyński Stanisław, zegarmistrz, Sukiennice 10.
Mąkoszewski Miecz., biuro ogłoszeń, ul. św. Jana 2.
Mensik Alfons, handel żelazno-galant., Floryańska 34.
Miarczyński Ignacy, budowniczy, Garbarska 24.
Michalik Jan, cukiernia lwowska, Floryańska 45.
880 Miedniak August, przełożony stow. gosp. szynkarskich.
Mien Klementyna, zakład fotograficzny, Kolejowa 11.
Mikulski Stefan, agenc. pośrednictwa, Jagiellońska 9.
Mildner Konstanty, handel korzenny, pl. Matejki 9.
Milerowicz St., mag. farm., skład apteczny, Sienna 12.
885 Mirkiewicz Ant., bandażysta i rękawicznik, Mostowa 6.
Mrozowski Wł., rest. w hot. Pollera, Szpitalna 30.

- Niemczyk Stanisław, rytownik, Sukiennice 10.
Niepielski St., organista i naucz. śpiewu, Szpitalna 18.
Nodzeński Michał, bazar spożywczy, Floryańska 40.
990 Olejak Jakób, majster stolarski, Szlak 8.
Olszowski Wojciech, handel kolonialny, Mikołajska 2.
Parafiński Piotr, majster rymarski, Długa 7.
Pariżek Fr., dyrektor stow. chrześc. węgl., Pawia 3.
Pawłowski Rom., skl. maszyn do szycia, Rynek gł. 18.
995 Peterseim Rudolf, fabryka maszyn rolniczych, Grzegórzki.
Piątkowski Leon, cukiernia, Floryańska 24.
Piechowski Andrzej, skład mąki i krup, Szczepańska 2.
Piel Michał, majster stolarski, Kopernika 8.
Pieniążek Wacław, skład szkła i luster, Floryańska 11.
900 Pogorzelscy bracia, ślusarnia, Blich 14.
Pollerowa Wanda, właścicielka hotelu, Szpitalna 30.
Porębski Stefan, skład przyb. do szycia i zabaw., Rynek gł. 32.
Pruszyński Zenon, litograf, Pijarska 17.
Raczyński August, kantor wymiany, Rynek gł. 36.
905 Redyk Wiktor, apteka „Pod Barankiem“, Mikołajska 2.
Repetowski Piotr, introligator, ul. św. Tomasza 32.
Rothe Antoni, wyr. pierników i świec, Sławkowska 20.
Rutkowski Wł., skład mąki i krup, Szczepańska 11.
Sadowski Antoni, majster krawiecki, św. Jana 16.
910 Salb Marcin, litograf, Wolska 2.
Sadel Jan, pilnikarz, Grzegórzki, Woźniakowskiego 35.
Schmidt Anna, właśc. piekarni, Floryańska 44.
Schramm Karol, introligator, ul. św. Anny 11.
Schrottowa Adela, zakład introligatorski, ul. św. Tomasza 28.
915 Sebald Józef, zakł. fotograficzny, Batorego 12.
Sejmej Wojciech, tanie ubiory męskie, Stolarska 6.
Seip Piotr, bronzownik, Floryańska 18.
Skwarczyński Józef, majster krawiecki, Mikołajska 11.
Siekacz Antoni, handel korzenny i delikatesów, Floryańska 55.
920 Smałowski Eustachy, inżynier budown., Czysta 14.
Smiechowski Czesław, skład nafty, Mikołajska 4.
Sokołowski Ant., właśc. skl. płóc. korcz., Floryańska 14.
Sokołowski Zygmunt, chromofotoskop, Floryańska 4.
Sokół Andrzej, zakład nożowniczy, Grodzka 60.
925 Spółka spożywcza katolicka, Mały Rynek 4.
Starek Jan, wł. piekarni europ., Stachowskiego 22.
Starski Leon kaflarz, Półwie Zwierzyniec 39.
Stawiński Bazyli, fotograf, Rynek podgórski.
Stofa Wład., inżynier elektrotechnik, Karmelicka 23.
930 Sulikowski Józef, kuśnier, Grodzka 59.
Sykutowski Leon, handel tow. korzen., Szewska 21.
Szczyrkowski Cyprian, skład zabawek Grodzka 2.
Szuch Jan, majster ślusarski, Rynek gł. 12.
Szymakowski Franciszek, majster krawiecki, Aryańska 11.
935 Terakowski Fr., introl. galant., Mikołajska 13.
Tomaszewski Wł., handel szkła i lamp, Rynek gł. 16.
Tomaszkiewicz L., mechanik i optyk, Floryańska 2.
Trąbka Antoni, skład futer, Poselska 13.
Urbański M. M., fabr. wyrobów miodowych, Franciszkańska 1.
940 Wąlaszek Zygmunt, zakład pozł., św. Jana 6.
Warski Józef, zegarmistrz, Wielopole 1.
Wasilkowska M., przeds. rob. asf., Mikołajska 13.
Wawrzeczki Alfons, tapicer, św. Krzyża 3.
Weber Ludwik, wł. magazynu z pościelą, Floryańska 9.

- 945 Werner G., zakład wyrobu obuwia, Szewska 17.
Wiadrowski Leon, pozł. i wyrób ram, Floryańska 7.
Wiśniowski Józef, stolarz, Długa 21.
Wiśniewski Jakób, skład apteczny, Stradom 7.
Wiszniewski K., apteka „Pod Gwiazdą“, Floryańska 15.
950 Witkowski Konst., skład przyb. kościelnych, Rynek gł. 34.
Wojciechowski Wł., jubiler, Szewska 9.
Wójcik Karol, introligator, Rynek gł. 34.
Wójcikiewicz St., miodosytnia, Krakowska 13.
Wojnar Kasper, księgarnia i antykwarnia, Szewska 20.
955 Woliński Leonard, skład druków „Sarmacya“, Szewska 2.
Wołkowski Karol, handel kolon. i del., Rynek gł. 41.
Wóźniak Wojciech, restauracya, Floryańska 19.
Wurm Ignacy, fabr. pasów maszynowych, Kanonicza 18.
Zacharski Jul. i Ska, fabryka pasty do obuwia, Dietla 4g.
960 Zadrzizil K., wyr. klisz do druku, Półwie Zwierzyniec 40.
Zajączkowski K., skład artykułów religijnych, pl. Maryacki 8.
Zatorski Jan, majster kominarski, Stachowskiego 24.
Zdanowicz Zdzisław, handel galanteryjny, Sławkowska 3.
Zieleniewski L., fabr., maszyn i odlew., Krowoderska 65.
965 Zieliński Bolesław, majster ciesielski, Kopernika 6.
Zimler J. i Ska, linia A-B.
Zopoth Franciszek, skład apteczny Sienna 12.
Związek katolickich krawców, Floryańska 7.
Zęglkowski Teofil, zakład remiz i doroż., Karmelicka 47.
970 Żeleński S. G., zakład witrażów, Swoboda 2.

W czasie druku sprawozdania przystąpili:

Członkowie wspierający:

- | | |
|-------------------------|-----------------------------------|
| Dr. Armhaus Adolf | Dr. Nieć Franciszek |
| Bader Maksymilian | 990 Dr. Peiper Juda |
| Bilewski Władysław | Piątkowski Leon |
| Bizański Władysław | Reim i Sp. |
| 975 Butrymowicz Tadeusz | Śmiałowski Eustachy |
| Dr. Cybulski Tadeusz | Stolarczyk Bolesław |
| Dąbrowski Mieczysław | 995 Dr. Twaróg Feliks |
| Grabowski Leon | Uznański Karol |
| Gruszczyński Zdzisław | Walczak Mieczysław |
| 980 Jackowski Karol | Wilczyński Józef |
| Janeczek Wacław | Witkowski Konstanty Kordas |
| Kirchmayer Kazimierz | 1000 Wójcikiewicz Stanisław Józef |
| Kramarski Alfred | Dr. Wojciechowski Fran. |
| Kretschmer Józef | Wołkowski Karol |
| 985 Król Piotr | Dr. Zawadzki Marcelli |
| Dr. Kroehl Adam | Zieliński Kazimierz |
| Markus Karol | 1005 Zimler Jan |
| Matuszewski Henryk | |

Członkowie zwyczajni:

Budek Jan
Dr. Karłowski Zenon
Sulikowska Helena
Zagórski Jan

Kurnikowski Ludwik
Sowa Roman
Uderski Edward



ZMARLI.



Ś. p. Apolinary Jordan Rozwadowski.

Ś. p. Baranowski Lucyan	„ Krupiński Karol
„ Baumowa Antonina	„ Linhardt Maryan
„ Dr. Bobilewicz Adam	„ Padlewska Oktawia
„ Chlebowska Ksawera	„ Popowski Józef
„ Ciechanowski Wacław	„ Rozwadowski Jordan Apolinary
„ Jakliński Aleksander	„ Solecki Leon
„ Kondolewicz Wincenty	„ Zawiliński Julian
„ Kornblum Bernard	

Bolesną stratę poniosło Koło nasze przez śmierć ś. p. Apolinarygo Jordan Rozwadowskiego. Cichy a niestrudzony pracownik T. S. L., spełniał przez szereg lat ciężkie i odpowiedzialne obowiązki skarbnika z niestrudzoną energią i poświęceniem, dając młodszym członkom Wydziału godny naśladowania wzór wytrwałości i ukochania sprawy narodowej. Długoletnia praca w Wydziale Koła i zalety charakteru zjednały mu w gronie członków Koła i Zarządu powszechną cześć i szacunek, którego wyrazem było oddanie ostatniej posługi Zmarłemu przez ogół członków Zarządu. Zamiast wieńca na trumnę złożyli członkowie Zarządu ku uczczeniu Jego pamięci kwotę 50 K na szkoły kresowe.

n) wydawanie i wspieranie czasopism ludowych i wydawnictw popularnych;

o) wydawanie własnego czasopisma, sprawom Towarzystwa i oświaty ludowej poświęconego;

p) zwoływanie kongresów i wieców oświatowych.

§ 10 Członkiem Towarzystwa zostaje bez różnicy płci każdy, kogo na członka przyjmie Zarząd jednego z Kół lub Zarząd Główny. Członkami Towarzystwa mogą być także osoby prawne; wykonywują one prawa i obowiązki członków przez osobę fizyczną, pisemnie do tego upoważnioną.

Członków honorowych Towarzystwa mianuje na wniosek Zarządu Głównego bez dyskusji Walny Zjazd Towarzystwa.

Zarząd Główny, jak również Zarząd Koła może odmówić przyjęcia na członka bez podania powodów. Zarząd Koła musi odnośną uchwałę przedłożyć do zatwierdzenia Zarządowi Głównemu, jeżeli jednocześnie postanawia, aby uchwała ta była i innym Kółom podana do wiadomości.

Nieprzyjęty przez Zarząd Koła może do dni 14 po uwiadomieniu wnieść zażalenie do Zarządu Głównego, który sprawę po wysłuchaniu Koła ostatecznie rozstrzyga.

§ 11. Wkładka członka zwyczajnego wynosi conajmniej dwie korony rocznie; wkładka członka wspierającego wynosi conajmniej dwanaście koron rocznie; wkładki członków dożywotnich czterdzieści koron, dla członków założycieli dwieście koron.

Członkowie honorowi, członkowie założyciele i członkowie dożywotni nie są obowiązani opłacać wkładek rocznych.

Każdy członek ma obowiązek wszelkimi siłami popierać cele Towarzystwa (§ 2).

§ 12. Każdy członek ma prawo brać udział w Zgromadzeniach Koła, do którego należy, stawiać na tych Zgromadzeniach wnioski i głosować przy powzięciu wszelkich uchwał jako też przy wyborach.

Każdy członek jest wybieralny na wszystkie urzędy w Tow.

§ 13. Członek może każdego czasu wystąpić z Towarzystwa, jednakże obowiązany jest zawiadomić o tem na piśmie odnośny Zarząd, który go przyjął.

Członek, zalegający z wkładką za rok jeden, może być wykreślony z listy członków Towarzystwa wskutek uchwały Zarządu Koła, do którego należy, jeżeli mimo pisemnego upomnienia nie uiszczy w następnym roku zaległości, lub jeżeli miejsce jego pobytu jest niewiadome.

Zgłoszenie wystąpienia i wykreślenie z listy członków nie uwalnia występującego lub wykreślonego do zapłacenia wkładki za ten rok, w którym zgłosił wystąpienie lub został wykreślony, oraz wszelkich zaległości za lata poprzednie.



ODEZWA.

Z roku na rok, z dnia na dzień otwierają się przed nami nowe zadania, nowe obowiązki.

W dawnych skromnych ramach wystarczały skromne środki: groszowe składki do obnośnej skarbonki i drobna wkładka członków (**16 hal. miesięcznie czyli 2 korony rocznie**).

Dziś to już za mało!

Oprócz dobrej woli **potrzeba nam środków.**

Ażeby je uzyskać drogą nieznacznej ofiary jednostek, zwracamy się przede wszystkim do **członków I. Koła T. S. L.**, by pomni na narodowy obowiązek, zezwolili na zamianę znikomo małej rocznej wkładki na wkładkę po 1 kor. miesięcznie, a tem samem przystąpili do Koła jako członkowie wspierający.

16 halerzy miesięcznie na obronę kresów i cele oświatowe T. S. L. to chyba za mało!!

Jeżeli zaś inne Towarzystwa pobierają od swoich członków wkładki miesięczne po 1 kor. — to I. Koło T. S. L., powołując się na owoce dotychczasowej działalności, takiej ofiary śmiało zażądać może i ma prawo.

Zaś **ogół mieszkańców** naszego miasta, świętnego pamiątkami narodowej wielkości i chwały, wzywamy: Niechaj każdy wstępuje w szeregi członków T. S. L. i nie odmawia drobnej ofiary do skarbonki, obnoszonej przez starego weterana, zbierającego

„Grosz na Szkołę Ludową“.

Adres Koła I. T. S. L.

Kraków, plac Maryacki L. 8, II. p.

Godziny dyżurów codziennie od godziny 6—8 wieczór.